

**HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU**

OPINNÄYTETYÖ

Keppiä ja porkkanaa

Vapaaehtoistyön vastuut, velvollisuudet ja kehittäminen Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry:ssä

Mirja Toropainen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Huhtikuu / 2015

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Mirja Toropainen	Sivumäärä 51 ja 5 liitesivua
Työn nimi Keppiä ja porkkanaa – Vapaaehtoistyön vastuut, velvollisuudet ja kehittäminen Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry:ssä	
Ohjaava(t) opettaja(t) Kimmo Lind	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Suomen Nuorisoseurat ry/Keski-Suomen aluetoimisto/Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry, Riina Kylmälahti	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä tutkitaan vapaaehtoistyöntekijöiden vastuita, velvollisuuksia sekä vapaaehtoistyön kuormittavuutta Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry:ssä. Työn tavoitteena on myös kerätä kehittämisideoita vapaaehtoisille järjestettäviin kiitosiltoihin. Opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen on koottu yhdistyksen vapaaehtoistyöntekijöitä koskevia lakeja, säädöksiä ja ohjeistuksia.</p> <p>Työn tilaaja on Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry. Opinnäytetyön avulla Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry saa ajankohtaisen kuvan yhdistyksen vapaaehtoistoiminnan tilasta. Sen avulla yhdistyksen on mahdollista tehdä muutoksia toimintaansa ja kehittää sitä. Kuten monissa muissakin järjestöissä, vapaaehtoisilla on tärkeä rooli yhdistyksen toiminnassa.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimusaineisto kerättiin sekä laadullisia, että määrällisiä tutkimusmenetelmiä käyttäen. Tutkimuksen taustoja kartoittamaan tehtiin Webropol-kysely, joka oli suunnattu kaikille yhdistyksessä toimiville vapaaehtoistyöntekijöille. Lisäksi tehtiin myös neljä teemahaastattelua yhdistyksessä aktiivisesti toimiville vapaaehtoistyöntekijöille. Yksi haastatteluista tehtiin puhelinhaastatteluna, muut haastattelut tehtiin kasvotusten.</p> <p>Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että yhdistyksen vapaaehtoistyöntekijät kokevat saavansa paljon vastuuta yhdistyksen toiminnassa. Vapaaehtoistyötä määrittävistä laeista vapaaehtoiset kokivat tietävänsä jonkin verran, mutta lisäkoulutusta pidettiin yleisesti aiheellisena. Koulutuksen järjestäminen ja laajuus kuitenkin jakoivat mielipiteitä. Tulokset vapaaehtoistoiminnan kuormittavuudesta olivat kaksijakoiset, haastateltavat eivät kokeneet vapaaehtoistyötä kuormittavana, kun taas kyselyyn vastanneista hieman yli puolet (53 %) kokivat sen olevan kuormittavaa joskus. Varsinaisia kehitysehdotuksia vapaaehtoistyöntekijöiden kiitosiltoihin ei tullut esille, joten pohdin kehitysehdotuksissa toimia, joilla voidaan tukea yhdistyksen aktiivista vapaaehtoistoimintaa.</p>	
Asiasanat vapaaehtoistyö, vapaaehtoistyön kuormittavuus, vapaaehtoistyötä määrittävät lait, Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry, laadullinen tutkimus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Mirja Toropainen	Number of Pages 56
Title Carrot and stick approach- responsibilities, liabilities and developing of voluntary work in Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry	
Supervisor(s) Kimmo Lind	
Subscriber and/or Mentor Suomen Nuorisoseurat ry/ Keski-Suomen aluetoimisto/Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry/ Riina Kylmälahti	
Abstract <p>Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry is the subscriber of the research. The study has been made from the point of view of the Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry's voluntary workers.</p> <p>The purpose of the thesis was to study responsibilities and liabilities of voluntary workers. The aim of the thesis was also to study if the voluntary workers found the work stressful. The objective of the study was to gather information of how the voluntary workers wished to be rewarded. The multiple laws defining voluntary work were gathered in the thesis.</p> <p>The thesis was carried out by using qualitative and quantitative research methods .The data was collected via questionnaire and four theme interviews. Webropol-questionnaire was made to all voluntary workers of the Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry. One interview was made via phone and the rest of the interviews were made face to face.</p> <p>The respondents stated that they were given a lot of responsibility. The laws defining voluntary work were known to some extent. However, organizing and width of the training divided the opinions of the respondents. Some of the volunteers responded to questionnaire found voluntary work occasionally stressful. On the contrary none of the interviewed felt voluntary work stressful. The volunteers were very pleased by the way they were rewarded and did not want any changes in them. As a result new development ideas for rewarding did not come up. Therefore actions to support voluntary work in Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry were written in the conclusions.</p>	
Keywords Voluntary work, Laws defining voluntary work, Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry, qualitative research	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	7
3 SUOMEN NUORISOSEURAT RY	9
3.1 Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry	10
4 VAPAAEHTOISTOIMINTA	13
4.1 Vapaaehtoistoiminta nyt	13
4.2 Vapaaehtoisuuden muodot	14
4.3 Vapaaehtoistoiminnan tulevaisuuden haasteet	15
5 VAPAAEHTOISTYÖTÄ MÄÄRITTÄVÄT LAIT	17
5.1 Vahingonkorvausvelvollisuus	17
5.2 Työturvallisuuslaki	18
5.3 Työttömyysturvalaki	19
5.4 Arpajaislaki	20
5.5 Henkilötietolaki	20
5.6 Laki nuorista työntekijöistä	21
5.7 Vaitiolovelvollisuus ja ilmoitusvelvollisuus	22
6 VAPAAEHTOISTYÖN KUORMITTAVUUS	23
7 TUTKIMUSMENETELMÄT	26
7.1 Kvantitatiivinen tutkimus	26
7.2 Kyselylomake	27
7.3 Kvalitatiivinen tutkimus	29
7.4 Teemahaastattelu	29
8 TUTKIMUKSEN AINEISTO, TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	31
8.1 Kyselylomakkeen tulokset	31
8.2 Teemahaastatteluiden tulokset	32
8.3 Pohdinta ja johtopäätökset	38
8.4 Jatkotutkimusaiheita	42
9 KEHITTÄMISIDEAT VAPAAEHTOISTYÖNTEKIJÖIDEN	44
KIITOSILTOIHIN	44
LÄHTEET	48
LIITTEET	52
Liite 1. Vapaaehtoistyöntekijöiden työtehtävät yhdistyksessä	52
Liite 2. Webropol-kysely	54
Liite 3. Teemahaastattelukysymykset	56

1 JOHDANTO

Erityisesti taloudellisten taantumien aikana kolmannen sektorin merkitys korostuu yhtenä suomalaisen yhteiskunnan tukipilarina. Kolmannen eli kansalaistoinnin sektorin rooli alkoi muuttua jo 1990-luvun laman jälkeen. Siitä tuli yhä vahvemmin julkisen sektorin paikkaaja, sillä julkiseen sektoriin kohdistui rajuja taloudellisia leikkauksia laman aikana. (Ruuskanen, Selander & Anttila 2013, 10.) Viimeisimmän taloustaantumien aikana julkinen valta on joutunut tekemään säästöjä ja leikkauksia hyvinvointipalveluista. Tämä on luonut myös järjestöille uusia haasteita, sillä samaan aikaan kun valtion ja kuntien avustukset ovat heikentyneet, on järjestöillä yhä suurempi rooli tukea julkisen sektorin palveluita.

Taloudelliset haasteet lisäävät painetta uudelleen organisoida hyvinvointipalveluita sekä yksilöiden tukitoimia. Säästöjä on pakko tehdä, myös hyvinvointipalveluista. Palveluita ja muita tehtäviä valuu väistämättä näin ollen kolmannelle sektorille. Kolmannen sektorin kulmakivenä ovat aktiiviset vapaaehtoiset. Monet yhdistykset ovat alkaneet kiinnittää erityistä huomiota vapaaehtoistyöntekijöihin sekä heidän jaksamiseensa. Monissa yhdistyksissä vapaaehtoistoiminta on yhä järjestäytyneempää ja ammatillistuneempaa. Yhä useammassa järjestössä on myös joko palkattu henkilö tai vapaaehtoistyöntekijä, jonka tehtävänä on koordinoita vapaaehtoistoimintaa.

Aikamme hektisyys heijastuu myös vapaaehtoistoimintaan. Toimintaan ei välttämättä uskalleta sitoutua, sillä elämäntilanteet voivat muuttua hyvinkin nopeasti. Järjestöt kokevat hankalaksi uusien aktiivisten ja sitoutuneiden vapaaehtoistyöntekijöiden mukaan saamisen. Uhkana voisi olla jopa järjestötyön supistuminen luottamustoimien vaatiessa uusia vapaaehtoisia. Järjestöjen toiminta ei voisi olla yhtä laajaa ilman vapaaehtoistyöntekijöiden panosta. Vapaaehtoistyön motivaattorina ei toimi raha, vaan palkkio tai kiitos täytyy saada muuta kautta. Koska vapaaehtoistyö perustuu täysin yksilöiden haluun/ motivaatioon osallistua, se on voimavarana herkkä muutoksille. Mikäli vapaaehtoistyö koetaan negatiivisena ja kuormittavana, siitä irtautuminen on helppoa.

Itse koen tutkimuskysymykset erittäin mielenkiintoisina, sillä olen huomannut, että uusia vapaaehtoisia kouluttaessa usein unohtuu selkeyttää mitä vapaaehtoiselta odotetaan, ja mitkä ovat hänen velvollisuutensa yhdistyksen toiminnassa. On myös erittäin kiinnostavaa tutkia vapaaehtoisten omia ajatuksia aiheesta, millainen näkökulma heillä käytännön toimijoina on vastuisiin ja velvollisuuksiin. Onko heillä mielestään tarvittava tieto vastuistaan vai jätetäänkö se toisarvoiseksi, sillä niiden painottaminen voisi vähentää vapaaehtoistoimintaan osallistumishalukkuutta. Toisaalta, olen myös kuullut vapaaehtoistyötä tekeviltä itseltään, että he ovat epävarmoja ja tietämättömiä vastuistaan vapaaehtoistyöntekijöinä. Epävarmuus tai tietämättömyys omista velvollisuuksista ja vastuista voivat johtaa vapaaehtoistyön lopettamiseen. Yhdistykset ovat useimmiten ottaneet vapaaehtoistyöntekijöilleen kattavat vakuutukset, mutta ne eivät silti poista heidän vastuutaan.

Työn yhteys ammattialaan ja yhteisöpedagogikoulutukseen on vahva. Aihe on tärkeä ja ajankohtainen yhteisöpedagogien näkökulmasta, jotka voivat toimia järjestötyön ammattilaisina tukien vapaaehtoistoimintaa. Yhteisöpedagogille vapaaehtoistyön koordinaattorin työnkuva sopisi erittäin hyvin, sillä se vastaa koulutuksen tuomaa erityisosaamista. Yhteisöpedagogien erityisosaaminen keskittyy ryhmän rakenteiden, fasilitoinnin sekä innostamisen tematiikkaan. Yhteisöpedagogit opiskelevat myös järjestötoiminnan rakenteita, joka tukee järjestötyössä tarvittavia taitoja.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyöni aiheena on tutkia vapaaehtoistyöntekijöiden vastuita, velvollisuuksia sekä kuormittavuutta Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry:ssä, joka toimii myös työn tilaajana. Tässä opinnäytetyössä velvollisuuksilla tarkoitetaan yhdistyksen määrittelemiä tehtäviä, kun taas vastuilla viitataan lakeihin ja sää-döksiin koskien vapaaehtoistyötä. Jyväskylän seudun Nuorisoseuran toiminta on erittäin aktiivista, ja se tarjoaa monipuolista toimintaa kaikenikäisille. Yhdis-tyksen toiminnassa on mukana eri-ikäisiä henkilöitä, 2-vuotiaista eläkeikäisiin. Aktiivisia vapaaehtoistyöntekijöitä yhdistyksessä toimii noin 30. Heidän tehtä-vänsä ovat monipuolisia johtoryhmätoiminnasta aina tanssien järjestämiseen. Tutkimusta pyrin tekemään vapaaehtoisten itsensä näkökulmasta. Samalla työn tarkoituksena on myös kerätä kehitysideoita vapaaehtoisten kiitosiltoihin.

Vaikka ihmisten arkea helpottavat nykyään monet erilaiset koneet, käydään ih-misten vapaa-ajasta yhä tiukempaa kamppailua. Järjestöjen yhtenä haasteena onkin se, miten säilytetään vapaaehtoistoiminnan kiinnostavuus, sekä se miten saadaan uusia ihmisiä mukaan toimintaan. Ihmisten ajankäyttö kertoo myös heidän arvomaailmastaan. He ovat valmiita käyttämään aikaansa tärkeiksi, hyödyllisiksi sekä palkitseviksi koettuihin asioihin. (Harju 2010, 155–157.)

Keräsin opinnäytetyön aineiston sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia tutki-musmenetelmiä käyttäen. Taustatietojen keräämiseen laadin kyselylomakkeen, joka oli suunnattu yhdistyksen kaikille vapaaehtoistyöntekijöille. Siinä kysyin mm. heidän tietojaan vapaaehtoistyön vastuista sekä heidän kokemuksiinsa vapaaehtoistyön kuormittavuudesta. Kyselylomakkeen pohjalta suunnittelin ja toteutin neljä teemahaastattelua, joissa halusin syventää esille tulleita aihepiire-jä.

Opinnäytetyöni keskeiset tutkimuskysymykset ovat:

1. Kokevatko vapaaehtoiset tietävänsä vastuunsa ja velvollisuutensa?
2. Kokevatko he vapaaehtoistyötehtävät kuormittavina?
3. Miten vapaaehtoiset kehittäisivät kiitosiltoja?

Opinnäytetyön tavoitteena on myös koota vapaaehtoistoimintaa koskevia lakeja ja ohjeistuksia. Yhdistyksellä ei tällä hetkellä ole jäsennellyä tai koottua tietoa vapaaehtoisten vastuista. Opinnäytetyöhön kerättyä lakiteoriaperustaa tullaan käyttämään tulevaisuudessa tehtävään vapaaehtoisten ohje- tai perehdytyskansion tekemiseen. Opinnäytetyön lakiosiota on myös helppo poimia spesifisti lakeja, jotka koskevat yksittäisiä vapaaehtoistyötehtäviä. Käytännön kannalta on järkevää, ettei kaikkien vapaaehtoisten tarvitse tietää jokaista määräystä tai säädöstä. Tärkeintä on varmistaa, että he tietävät omaa vapaaehtoistyötehtäväänsä määrittävät lait, jottei yleisiä lakeja rikottaisi. Vapaaehtoisten tulee myös tietää vastuunsa tehdessään vapaaehtoistyötä. Tämä selkiyttää yhteisiä pelisääntöjä sekä antaa raamit yhteiselle toiminnalle.

Opinnäytetyön avulla yhdistys pyrkii löytämään keinoja, joilla vapaaehtoistyöntekijät voitaisiin yhä paremmin sitouttaa toimintaan. Toisaalta yhdistys on kiinnostunut siitä, miten vapaaehtoistoiminta saataisiin sen tekijöille vieläkin mielekkäämmäksi. Tärkeää on myös, että vapaaehtoistyöntekijät kokevat, että heitä arvostetaan, ja että heidän työnsä on merkityksellistä. Yhdistykselle on tärkeää vastavuoroisuus vapaaehtoistoiminnassa, niin että myös vapaaehtoistyö tuottaa jotain tekijöilleen. Opinnäytetyö pyrkii kokoamaan vapaaehtoistyöntekijöiden toiveita heille järjestettävien kiitosiltojen ohjelmasta. Opinnäytetyön tulosten pohjalta yhdistyksen on mahdollista tehdä muutoksia, jotta kiitosillat saataisiin vastaamaan vapaaehtoistyöntekijöiden toiveita.

Opinnäytetyön tuloksena on kehitysehdotuksia vapaaehtoisten kiitosiltoihin sekä yhdistyksen vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen. Opinnäytetyön avulla saadaan näkyviin myös ajankohtainen tilannekuva vapaaehtoistyöstä yhdistyksessä. Se tekee myös näkyväksi asiat, joihin yhdistyksen olisi syytä kiinnittää huomiota, jotta sen vapaaehtoistoiminta jatkuisi aktiivisena myös tulevaisuudessa. Tutkimuksen tulosten hyödyntäminen yhdistyksen vapaaehtoistoiminnassa antaa mahdollisuuden kehittää toimintaa vapaaehtoisten toivomaan suuntaan.

3 SUOMEN NUORISOSEURAT RY

Nuorisoseuraliikkeen katsotaan syntyneen 1880-luvulla. Ensimmäinen Nuorisoseura perustettiin Etelä-pohjanmaalle, ja sen perustaja oli kauhavalainen Matti Sippola. Nuorisoseura oli nuorten perustama kansanliike ja vastasi näin nuorten tarpeisiin. (Suomen Nuorisoseurat ry 2015a.) Nuorisoseuraliikkeen taustalla oli Santeri Alkion kasvatusohjelma, joka pyrki valistamaan maaseudun nuorisoa alkoholin ja muiden huonojen tapojen vaikutuspiiristä. 1880-luvulla valistustoiminnalle oli suuri tarve, sillä valtiolta pystyi hoitamaan vain perusasiat. (Harju 2003, 23.) Toiminta nuorisoseuroissa painottui aluksi lukutupiin ja kansanjuhliin. Sen lisäksi järjestettiin myös teatteri- ja liikuntapainotteista harrastetoimintaa nuorille. (Suomen Nuorisoseurat ry 2015a.)

Nuorisoseuratoiminta oli aluksi paikallista, josta se vähitellen muuttui valtakunnalliseksi toiminnaksi. Toiminnan laajennuttua koettiin tarpeelliseksi perustaa erityisiä liittoja, jotka saattoivat keskittyä tietynlaisten osa-alueiden kehittämiseen. Toiminnan laajentumisen myötä myös lapsille haluttiin järjestää toimintaa. Vuonna 1960 perustettiin Kalevan nuorten liitto vastaamaan alle 16-vuotiaiden lasten harrastetoiminnasta sekä sen kehittämistä. Nuorisoseurojen opintotoiminnan tueksi perustettiin vuonna 1976 Vapaan sivistystoiminnan liitto. Liiton nimi muutettiin vuonna 2001 Sivistysliitto kansanfoorumiksi SKAF ry:ksi. (Suomen Nuorisoseurat ry 2015b.) Tällä hetkellä SKAF ry tuottaa materiaaleja, koulutusta sekä ajankohtaista tietoa kansalaistoimijoille ja järjestöille. (Kansalaisfoorumi 2015).

*”Kasvatus- ja harrastustoimintamme edistää lasten ja nuorten kokonaisvaltaista kasvua sekä aktiivista ja vastuullista kansalaisuutta. Eri-ikäisten yhdessä toimiminen vahvistaa yhteisöllisyyttä ja yhdenvertaisuutta sekä lisää hyvinvointia.”
Nuorisoseuran toiminta-ajatus (Suomen Nuorisoseura ry 2015a.)*

Yksittäisiä nuorisoseuroja tukemaan perustettiin Nuorisoseurojen keskusliitto, jonka nimeksi vaihdettiin vuonna 2013 Suomen Nuorisoseurat ry. (Suomen Nuorisoseurat ry 2015b). Suomen Nuorisoseurat ry toimii tällä hetkellä yhdistä-

vänä kattojärjestönä valtakunnalliselle nuorisoseuratoiminnalle. Sen päätehtävänä on tukea lasten ja nuorten harrastetoimintaa tuottamalla ohjaajakoulutusta, koulutusmateriaaleja, ylläpitämällä suhteita ulkomaille sekä järjestämällä tapahtumia ja leirejä valtakunnallisesti. Suomen Nuorisoseurat ry pyrkii myös aktiivisesti kehittämään toimintaa uusien menetelmien sekä toimivien yhteistyöverkostojen avulla. Toiminta keskittyy lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien tukemiseen, mutta toimintaa järjestetään kaiken ikäisille. Nuorisoseurantaloja on 600 ympäri Suomea. Nuorisoseurantaloja on rakennettu ja ylläpidetty talkoovoimin. Jäsenistöstä puolet ovat alle 29-vuotiaita ja neljäsosa alle 16-vuotiaita. (Suomen Nuorisoseurat ry 2015b.)

Suomen Nuorisoseura ry:n arvoja ovat osallisuus, yhteisöllisyys ja yhdenvertaisuus. Yhdistyksen toimintaan ovat tervetulleita kaikki iästä riippumatta.

”Osallisuus tarkoittaa nuorisoseurassa yhteisöön kuulumista ja mukanaoloa. Jokainen voi vaikuttaa yhteiseen tekemiseen ja toimintaan.

Yhteisöllisyys on yhdessä toimimista ja tekemisen riemua. Siihen kuuluvat tasa-vertainen vuorovaikutus ja yhteenkuuluvuus sekä yhteiset kokemukset.

Nuorisoseurassa kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia. Toiminta on avointa ja arvostavaa, ja siihen on helppo tulla mukaan”.

(Suomen Nuorisoseurat ry, 2015a.)

3.1 Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry

Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry toimi nimellä Keljon nuorisoseura aina vuoteen 2014, jolloin nimi muutettiin. Keljon Nuorisoseura irtautui omaksi nuorisoseurakseen Jyväskylän pitäjän Nuorisoseurasta vuonna 1918. Jyväskylän pitäjän Nuorisoseuran vastustuksen takia Keljon Nuorisoseura jäi sen alaisuuteen, vaikkakin sen todettiin toimineen täysin itsenäisesti. Aluksi Keljon Nuorisoseura kokoontui kyläläisten kodeissa viettäen kiertolaiselämää. Tällöin seuran toimintaan kuuluivat näytelmät, yhteislaulu, lausunta, kertomuksien luenta ja leikit. Jo varhain iltamien päätteeksi järjestettiin tanssit. Keljon Nuorisoseuran perustamisesta lähtien oli selvää, että seura tarvitsee omat tilat toiminnalleen. Keljon Nuorisoseuran taloa, Tapiolaa, alettiin rakentaa lahjoitetulle tontille vuonna 1922.

Rakennustyöt tehtiin pääasiassa talkootyönä ja lahjoitetuilla rakennustarvikkeilla. (Häkkinen 2008, 11–26.)

Vuosien kuluessa myös seuran toiminta muuttui ajan mukana. Näytelmien ja tanssien lisäksi toimintaan tulivat mukaan myös mm. urheilu, kuoroharrastus sekä nuorille suunnattu kansalaiskasvatus- opintokerho. Sotavuodet 1939–1944 olivat hiljaista aikaa nuorisoseuran toiminnassa. Seuratalo Tapiola oli armeijan käytössä molemmissa sodissa, eikä näin ollen ollut seuran käytössä. Sotien jälkeen vuonna 1944 seuratoiminta aktivoitui jälleen. Jotkut toimintamuodot jäivät edelleen elämään, mutta esimerkiksi urheilutoiminta eriytettiin nuorisoseuratoiminnasta. Vanhan toiminnan tilalle ja rinnalle tuli myös uusia toiminnan muotoja. Tanhuharrastus oli 1960-luvun lopulla Keljon nuorisoseuran suosituin toimintamuoto. Nykyisessä seuran toiminnassa painottuvat erityisesti kerhotoiminta ja tanssit. (Häkkinen 2008, 43–114.)

Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry ylläpitää sen omistuksessa olevaa nuorisoseurantaloa Tapiolaa. Nuorisoseuratalo toimii seuran toiminnan keskuksena sekä harrastustoiminnan pääpaikkana. Sitä käytetään ahkerasti yhdistyksen toimesta, mutta sitä myös vuokrataan yksityisiin tilaisuuksiin. (Jyväskylän seudun Nuorisoseura 2014b.) Tapiolan vuokraustoiminta tuottaa vuosittain huomattavan summan yhdistyksen tuloihin, mutta vastaavasti talon ylläpitokustannukset ovat yhdistyksen suurimpia kuluja. Eniten tuottoja yhdistyksille jää lavatanssikursseista sekä seurantalolla järjestettävistä tansseista. Omien tuottojen lisäksi yhdistys saa yleisavustusta Jyväskylän kaupungilta. (Jyväskylän seudun Nuorisoseura 2014a.)

Jyväskylän seudun Nuorisoseurassa oli 137 jäsentä marraskuussa 2014. Jäsenistä alle 16-vuotiaita oli 50, 16–29-vuotiaita 25 ja yli 29-vuotiaita 62. Jyväskylän seudun Nuorisoseura järjestää harrastustoimintaa kaikenikäisille. Lapsille ja nuorille on mm. musiikkileikkikouluja, kokkikerho sekä teatterikerho. Nuorille ja aikuisille järjestetään tansseja, liikuntakerhoja sekä erilaisia tapahtumia, kuten kirpputorimyyjäiset. (Jyväskylän seudun Nuorisoseura 2014b.)

Jyväskylän seudun Nuorisoseuran toiminta on hyvin riippuvaista vapaaehtoisten työpanoksesta. Ilman vapaaehtoistyötä toiminta olisi hyvin paljon suppeampaa,

eikä monia tapahtumia voitaisi järjestää lainkaan. Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry:n vapaaehtoistoiminta on hyvin monimuotoista. Osa vapaaehtoisista toimii monissa eri tehtävissä, kun taas toiset keskittyvät vain yhdenlaiseen toimintaan. Aktiivisia vapaaehtoisia yhdistyksessä toimii noin 30. Sen lisäksi on vapaaehtoisia, jotka osallistuvat satunnaisesti vapaaehtoistoimintaan. Suurin osa yhdistyksen vapaaehtoisista on pitkäaikaisvapaaehtoisia. Nuorilla jäsenillä vapaaehtoisuus on enemmän tapahtumakohtaista ja epäsäännöllisempää. (Lampinen 2015.)

Vapaaehtoiset järjestävät mm. tansseja, kunnostavat ja pitävät huolta seurantalosta Tapiolasta, järjestävät bingoiltoja sekä muodostavat yhdistyksen hallituksen. Vapaaehtoistyöntekijöiden tarkemmat vapaaehtoistyötehtävät ovat lueteltuna liitteessä 1. Vapaaehtoiset ovat hyvin eri-ikäisiä, tanssitoimikunnan ja talotoimikunnan vapaaehtoiset ovat pääasiassa eläkeikäisiä, kun taas esimerkiksi lasten ja nuorten toiminnoissa, kuten diskoissa, nuorimmat vapaaehtoiset ovat iältään 10–17-vuotiaita. Näiden ikäryhmien väliin mahtuu myös keski-ikäisiä vapaaehtoistyöntekijöitä. Yhdistyksen hallituksen jäsenet ovat iältään 25–60-vuotiaita. (Lampinen 2015.)

Vapaaehtoisten suuri ikäjakauma aiheuttaa omalta osaltaan haasteita vertaistapaamisten ja kiitosiltojen järjestämisessä. Tällä hetkellä kiitosiltoja järjestetään toimikunnittain. On huomattu, että vapaaehtoisia saadaan paremmin osallistumaan kun kiitosilta on kohdennettu yhdelle toimikunnalle kerrallaan. Kun kiitosilat ovat kohdennettuja, on vapaaehtoisten helpompi tunnistaa ryhmä, johon he kuuluvat. (Lampinen 2015.) Tarkasteltaessa eri-ikäisten motiiveja auttaa ja osallistua vapaaehtoistoimintaan eroja nousee esille. Erityisesti nuorten, 18–31-vuotiaiden, motiiveissa korostuu se, että he kokevat auttamisen oikeaksi sekä he tuntevat myötätuntoa autettavia kohtaan. (Pessi & Oravasaari 2010, 75–76.) Myös erilaiset mielenkiinnonkohteet asettavat omat haasteensa vapaaehtoisten virkistystoiminnan suunnitteluun. Se, miten vapaaehtoiset kokevat velvollisuutensa ja vastuunsa, sekä kuormittavuuden, voi myös vaihdella ikäryhmittäin.

4 VAPAAEHTOISTOIMINTA

Vapaaehtoistyö ja vapaaehtoistoiminta sanoja käytetään usein arkikielessä toistensa synonyymeina. Molempiin käsitteisiin voidaan tiiviisti liittää palkattomuus sekä vapaaehtoisuus. (Pessi ym. 2010, 9.) Vapaaehtoistoinnalla tarkoitetaan yhteiseen hyvään tähtäväää toimintaa, josta vapaaehtoinen työntekijä ei saa palkkakorvausta. Se on siis palkatonta, vapaasta tahdosta tehtävää yleishyödyllistä toimintaa, jota yleensä organisoii jokin taho. (Nylund & Yeung 2005, 15.) Euroopan Parlamentin mietinnössä (2008) vapaaehtoistoiminta määriteltiin niin, että siitä ei saa rahallista korvausta, se on vapaaehtoista ja sen hyöty kohdistuu perheen ja lähipiirin ulkopuolelle, sekä se on kaikille avointa toimintaa. (Pessi ym. 2010, 11).

Kolmas sektori on kansalaistoiminnan sektori, joka on erillinen sektori yksityisten ja kunnallisten toimijoiden rinnalla. Kolmanteen sektoriin kuuluvat yhdistykset, osuuskunnat ja säätiöt. Kolmannen sektorin toimijoiden tyypillisiä piirteitä ovat mm. niiden yleishyödyllinen tavoite, vapaaehtoisuus, voittoa tavoittelematon toiminta sekä yhteisöllisyys. Toiminnan kohdistuessa lähipiiriin, kuten perheeseen, puhutaan neljännessä sektorista. (Harju 2003, 15.) Kolmannen sektorin tehtävä on kaksijakoinen. Yksilölle se voi tarjota paikan tehdä vapaaehtoistyötä, jonka avulla hänen on mahdollista lisätä omaa sosiaalista pääomaansa sekä oman elämänsä hallintaa. Toisaalta sen tehtävänä on tukea toista sektoria mm. tuottamalla palveluja. (Mykkänen-Hänninen 2007, 16–17.)

4.1 Vapaaehtoistoiminta nyt

Järjestöt näkevät vapaaehtoistoiminnan tämän hetkisen tilan ja sen lähitulevaisuuden myönteisinä. Vapaaehtoistyöntekijöiden tarve, koulutus ja tukeminen ovat lisääntyneet järjestöissä aiempiin vuosiin verrattuna. Isoimpina haasteina järjestöt kokevat vapaaehtoistoinnassaan resurssien riittämättömyyden vapaaehtoistoiminnan organisoinnissa, sekä uusien sitoutuneiden vapaaehtoistyöntekijöiden saamisen mukaan toimintaan. Samalla suurimmat huolenaiheet

ovat myös suurimpia ilonaiheita järjestöissä. Yleisimmät ilonaiheet ovat vapaaehtoisten määrä, heidän sitoutumisensa toimintaan sekä heidän osaamisensa. (Peltosalmi, Hakkarainen, Londen, Kiukas & Särkelä 2014, 22–26, 84–90.)

Vapaaehtoistyö on edelleen erittäin suosittua. Joidenkin mielestä nuorten osallistuminen vapaaehtoistoimintaan on laskussa, tutkimukset kuitenkin osoittavat toisin. Yhtenä syynä mielikuvien vääristymiseen saattaa olla, että vapaaehtoisuus on muuttunut ja tulee edelleen muuttumaan tulevaisuudessa. Pitkäaikaisen vapaaehtoisuuden rinnalle on tullut episodinen vapaaehtoisuus eli pätkävapaaehtoisuus. Erityisesti nuorten osallistumista kuvaa satunnaisuus sekä luottotoimien karttaminen. (Harju 2003, 97.) Ihmiset eivät kuitenkaan aina karta vastuuta vaan välttävät tekemästä lupauksia, joita eivät ehkä pysty pitämään elämän vaihtelevuudesta johtuen. Toisaalta voidaan ajatella, että tämä on vastuuntuntoisen ja luotettavan vapaaehtoisen ratkaisu. (Laimio & Välimäki 2011, 18.) Episodista vapaaehtoisuutta ei kuitenkaan pidä pitää huonompana vapaaehtoisuuden muotona kuin pitkäaikaista perinteistä vapaaehtoisuutta. (Nylund ym. 2005, 28.) Toki lyhytkestoinen vapaaehtoisuus asettaa järjestöille myös uudenlaisia haasteita, esimerkiksi kuinka hoitaa käytännön luottotoimet.

4.2 Vapaaehtoisuuden muodot

Vapaaehtoistoiminnan työtehtäviä voi olla hyvin monenlaisia. (Harju 2003, 118). Laki ei tarkasti määrittele millaista työtä vapaaehtoinen saa tai ei saa tehdä. Vapaaehtoistoiminta voidaan jakaa erilaisiin toiminnan muotoihin. Tukea tuottava vapaaehtoistyöntekijä pyrkii auttamaan itseään heikommassa asemassa olevia ihmisiä. Tukea tuottavaa vapaaehtoistoimintaa voidaan kutsua myös tukihenkilötoiminnaksi, kuten se määritellään esimerkiksi kirkon piirissä. Tarve tukea tuottavaan vapaaehtoistoimintaan syntyy yksinäisyydestä sekä sosiaalisen pääoman vähydestä. Osallistavan vapaaehtoistyön avulla pyritään aktivoimaan ja tukemaan muita mukaan toimintaan. Tuetussa vapaaehtoistoiminnassa vapaaehtoisen tehtävänä on tukea toista vapaaehtoista, esimerkiksi auttaa kielellisissä ongelmissa, näin ollen mahdollistaen vapaaehtoistyön tekemisen. Palveluja tuottava vapaaehtoistoiminta nimensä mukaisesti tuottaa palveluja. (Laimio ym. 2011, 11–12.)

Vertaistoiminta on vapaaehtoisuuden muoto, joka edellyttää, että vapaaehtoinen on itse ollut samankaltaisessa tilanteessa kuin tukea tarvitsevat. Vertaistukeminen ja -ohjaaminen ovat mielestäni erityisesti päihde- ja mielenterveystoiminnassa kasvavia toimintamalleja, joista on saatu positiivisia tuloksia. Kokemusasiantuntija on myös vertainen, mutta hän on saanut koulutusta siihen, miten hyödyntää kokemuksiaan. (Laimio ym. 2011,12.) Sosiaali- ja terveysministeriö on halunnut edistää kokemusasiantuntijuutta sosiaali- ja mielenterveysaloilla Mieli 2009- hankkeen avulla. (Koulutetut kokemusasiantuntijat ry 2015).

Talkoo- keräys- ja tapahtumatoiminta ovat perinteisiä vapaaehtoisuuden muotoja. Ne eivät vaadi vapaaehtoiselta pitkäaikaista sitoutumista tai muuten spesifiä koulutusta. Järjestötoiminta ja muu kansalaisvaikuttaminen ovat perinteisiä vapaaehtoistyön muotoja. Usein järjestöjen hallinnolliset rakenteet, kuten hallitustyöskentely, perustuu vapaaehtoisten työpanokseen. Vaikka kirjalliset ja hallinnolliset työt eivät välttämättä ole houkuttelevimpia vapaaehtoistyöntekijöiden työtehtäviä, luovat ne kuitenkin toiminnalle pohjan. Ilman lakisääteisiä perustöitä, ei toimintaa voida luoda. (Laimio ym. 2011, 12.) Toisaalta kun päättämässä ja luottotoimissa on vapaaehtoisia, saadaan heidän äänensä kuuluviin ja toiminta heidän näköisekseen.

4.3 Vapaaehtoistoiminnan tulevaisuuden haasteet

Vapaaehtoistoiminnan yksi tulevaisuuden haaste on saada nuoret mukaan toimintaan. Nuorten ohella yksi tulevaisuuden vapaaehtoistyöntekijäryhmä ovat aktiiviset ja virkeät eläkeläiset. (Nylund ym. 2005, 20.) Eliniän noustessa sekä väestön ikääntyessä on yhä enemmän virkeitä eläkeläisiä, joilla työelämän päättyminen vapauttaa käytössä olevaa aikaa. Vapaaehtoistoiminta voisi tarjota heille sosiaalista pääomaa, jonka he ennen saivat työelämästä. Hyväkuntoiset eläkeläiset taas puolestaan voisivat tuoda elämäkokemustaan ja verkostojaan järjestöjen käyttöön. (Niemi 2009, 29–30, 37, 41.)

Koska teknologia ja maailma sen mukana muuttuvat, on myös vapaaehtoisuuden pysyttävä liikkeessä. Monien järjestöjen toiminta on riippuvaista vapaaeh-

toisten työpanoksesta, ja onkin tärkeää löytää jokaiselle mieluinen tapa ja tyyli tehdä vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoistoiminnan taustamotiivina on yhä auttamisen halu, mutta sen rinnalle ovat tulleet myös motiivit, jotka koskevat vapaaehtoista itseään. Tällaisia motiiveja voivat olla merkityksellisyyden kokeminen, uuden oppiminen sekä henkilökohtaiset toiveet. (Laimio ym. 2011, 18.)

Yhdistykset kokevat suurimpina huolenaiheina ihmisten saamisen luottotehtäviin, huolta aiheuttavat myös vapaaehtoistyöntekijöiden määrä, jäsenien kiinnostus toimintaa kohtaan sekä jäsenmäärät. Vapaaehtoistyöntekijöiden määrästä yhdistyksissä ovat huolissaan 53 % järjestöbarometriin (2014) vastanneista. Siihen yhdistykset ovat kirjanneet erityisiksi uhiksi tai riskeiksi mm. vapaaehtoisten riittävyyden sekä jaksamisen. Vapaaehtoisten kuormittuvuus ja määrä ovat yleisiä uhkia monien järjestöjen toiminnalle. (Peltosalmi ym. 2014, 24–26.)

5 VAPAAEHTOISTYÖTÄ MÄÄRITTÄVÄT LAIT

Vapaaehtoistoiminta on luonteeltaan joustavampaa kuin palkkatyö, mutta se ei silti tarkoita, etteikö siihen liittyisi vastuita. Oli työ sitten vapaaehtoisen tai palkatun työntekijän tekemää, asiakkaan etu ja inhimillinen ote työssä on säilytettävä. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla on työntekijöillä salassapitovelvollisuus, joka koskee yhtälailla vapaaehtoisia kuin palkattujakin työntekijöitä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014, 7.) Tämän suhteen sekä palkatun, että vapaaehtoisen työntekijän velvollisuudet eivät poikkea toisistaan. Suomessa ei ole erillistä säädettyä lakia vapaaehtoistyöstä, vaan sitä koskevat lait jakaantuvat monien eri lakien alaisuuteen. Säädöksiä vapaaehtoistoinnasta löytyy ainakin tuloverolaista, työttömyysturvalaista, työturvallisuuslaista, henkilötietolaista ja laista koskien nuoria työntekijöitä. (Sademies & Kostiainen 2014, 2-3.)

Mikään lakipykälä ei erittele vapaaehtoistyöntekijän työtehtäviä. Verohallinto on kuitenkin laatinut ohjeita koskien vapaaehtois- ja talkootyötä. Ohjeet eivät ole yksiselitteisiä, ja vapaaehtoinen voi huomaamattaan tehdä työtä, josta on verovelvollinen. Epäselvät tilanteet selvitetään tapauskohtaisesti, eikä niihin välttämättä ole ennakkotapauksia. Pääsääntöisesti vapaaehtoistoiminta on palkaton eikä palkkaa saa naamioida kulukorvauksiksi. Sen sijaan vapaaehtoistyöntekijälle voidaan maksaa vapaaehtoistyöstä aiheutuvia kuluja kulukorvauksina. Vapaaehtoinen on verovelvollinen työstä, jonka verottaja katsoo olevan palkkatyötä. Vapaaehtoisen tulee varmistua siitä, että tehty työ täyttää verottajan määritelmän talkootyöstä. Verottajan ohjeissa talkootyö on määritelty suhteellisen ympäröivästä työkseksi, jota kuka tahansa voi tehdä ilman ammatillista osaamista ja joka on kestoaltaan tilapäistä. (Vehkasalo, Kostiainen, Lilja, Kaila, Londesbrough, Sademies, Nikodin, Mantere, Iranta 2014, 112–114.)

5.1 Vahingonkorvausvelvollisuus

Hallituksen jäsen, yhdistyksen toimihenkilö ja toiminnantarkastaja ovat velvollisia korvaamaan vahingon, jonka he ovat toimessaan tahallisesti tai huolimattomuudella aiheuttaneet yhdistykselle. Työntekijän asemassa olevan vahingon-

korvausvelvollisuudesta säädetään erikseen. Tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuudesta säädetään tilintarkastuslain 51 §:ssä. (Loimu 2012,147.)

Lain mukaan korvausvelvollisiksi voivat joutua kaikki yhdistyksen luottamushenkilöt. Yhdistyslain 35§ määrää hallituksen jäseniä hoitamaan erityisellä huolellisuudella yhdistyksen hallinnollisia tehtäviä. Tämä huolellisuusvelvoite koskee yhdistyksessä myös muita toimihenkilöitä. Käytännössä vahingonkorvauksia pyritään sovitteluun eri osapuolten välillä niin, että ne ovat kohtuullisia vahingon aiheuttajalle. Väärinkäytösten ilmetessä yhdistyksillä on oikeus erottaa henkilö tehtävästään ja ryhtyä oikeustoimiin häntä vastaan. Näin kuitenkin tapahtuu vain harvoin, mutta yhdistyksellä on kuitenkin siihen oikeus. Luottamustoimiin hakiessa vapaaehtoisen olisi hyvä olla tietoinen toimihenkilöiden vahingonkorvausvelvoitteista. (Loimu 2012, 147–150.)

Toisaalta vahingonkorvauslaissa on säädytty niin sanotusta isännänvastuusta, jonka voidaan katsoa sitovan myös vapaaehtoistoimintaa organisoivaa tahoa. Isännänvastuu määritellään niin, että taho jolle työsuhhteessa verrattavaa työtä tehdään, on velvollinen korvaamaan työssä aiheutuneet vahingot. Organisaatio on myös korvausvelvollinen vahingoista, jotka ovat aiheutuneet työntekijän/ vapaaehtoisen virheestä tai laiminlyönnistä. Tämän tarkoituksena on varmistaa, että vahinkoa kokenut osapuoli saa korvauksen menetyksestään. Korvausvastuun osalta vapaaehtoisen rooli ja vastuu eivät ole yhtä selkeästi määriteltyjä kuin palkkasuhteessa olevan työntekijän korvausvelvollisuus. Koska vapaaehtoisen korvausvelvollisuudesta ei ole korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä, tulisi vapaaehtoistyötä organisoivan tahon varmistua vakuutuksien kattavuudesta vapaaehtoistoiminnassa. Tämän lisäksi tulisi myös varmistaa, että järjestön toiminnan vastuuvakuutus on ajanmukainen ja voimassa oleva. (Vilkki 2012, 9-10.)

5.2 Työturvallisuuslaki

Työturvallisuuslaki velvoittaa vapaaehtoistoimintaa järjestävän tahon huolehtimaan työturvallisuudesta. Vapaaehtoistoimintaa järjestävä taho on velvollinen huolehtimaan, että vapaaehtoisen on turvallista työskennellä, ja ettei hänen ter-

veytensä ole uhattuna. Työturvallisuuslaki velvoittaa myös vapaaehtoistyöntekijää. Vapaaehtoistyöntekijän on noudatettava työtä organisoivan tahon ja vapaaehtoistoiminnan turvallisuusohjeita, jonka lisäksi hän on velvollinen käyttämään suojavälineitä, jotka hänelle on työhön osoitettu. Jotta vapaaehtoistyöntekijä kuuluisi työturvallisuuslain piiriin, työnkuvan on oltava samankaltainen kuin palkkatyöntekijöiden. Laki onkin ristiriitainen, sillä työttömiltä vapaaehtoisilta tämän kaltainen työntekeä on kiellettyä. (Vehkasalo ym. 2014, 117.)

5.3 Työttömyysturvalaki

Luku 2 4 § Työttömyysturvalaki

”Työnhakijalla on oikeus työttömyysetuuteen tämän lain mukaisesti siltä ajalta, jona hän palkatta osallistuu tavanomaiseen yleishyödylliseen vapaaehtoistyöhön tai tavanomaiseen talkootyöhön.”

Työttömällä työnhakijalla on oikeus osallistua tavanomaiseen yleishyödylliseen vapaaehtoistoimintaan menettämättä työttömyyskorvaustaan. Sallimalla osallistumisen vapaaehtoistoimintaan, pyritään työttömiä kannustamaan aktiiviseen elämään. Aktiivisen elämäntyylin myötä työttömän katsotaan olevan valmiimpi siirtymään takaisin työelämään työttömyysjakson jälkeen. Vapaaehtoistyö ei voi kuitenkaan olla esteenä tai rajoitteena työllistymiselle. Työttömän tulee olla työmarkkinoiden käytettävissä myös vapaaehtoistyöhön osallistuessaan. Näin ollen vapaaehtoistyö ei voi olla syynä kieltäytymiseen työhaastattelusta tai työstä. Työttömän vapaaehtoistoiminnan työtehtäviä on rajoitettu niin, ettei hän voi tehdä sellaista vapaaehtoistyötä, jota yleisesti tehdään palkkatyösuhteessa. Tämä rajoitus pyrkii estämään vapaaehtoistyöntekijöiden käyttämisen palkatun työvoiman korvaajina. (Vehkasalo ym. 2014, 115.) Vapaaehtoisen vastuulla onkin huolehtia siitä, että hän saa työttömyysetuutta myös vapaaehtoistyötä tehdessään.

5.4 Arpajaislaki

Luku 2 5 § Arpajaisten toimeenpano-oikeus

”Arpajaiset saa toimeenpanna rekisteröity yhdistys, itsenäinen säätiö tai muu sellainen yhteisö, jolla on yleishyödyllinen tarkoitus ja jonka kotipaikka on Suomessa.”

Rahankeräystä ja arpajaisia on säädelty laissa yksityiskohtaisesti. Pienarpajais-ten järjestämiseen ei vaadita lupaa poliisilta. Pienarpajaisten tulee olla yhteisön kesken pidetyt, myytyjen arpojen summa saa enintään olla 2000 euroa, voitot jaetaan samassa tilaisuudessa sekä voitot tulee ohjata yhdistyksen toimintaan. Mikäli rahankeräys ylittää tai erottuu joltain osin pienarpajaisten säännöistä, pitää siihen hakea lupa poliisiviranomaiselta. Koska kyseessä eivät ole enää pienarpajaiset, niihin kohdistuu laajemmin erilaisia määräyksiä sekä lainsäädäntöä. (Vilkki 2012, 13–14.) Yhdistyksen nimissä tehdyssä rahankeräyksessä vapaaehtoistyöntekijän on oltava huolellinen. Väärinkäytöksistä ja lakien laiminlyönneistä voi seurata oikeudellisia toimenpiteitä.

5.5 Henkilötietolaki

Henkilötietolaki määrittelee miten ja millaisia tietoja ihmisistä voidaan kerätä ja kuka niitä saa käsitellä. Henkilötietoja voidaan käsitellä vain perustellusti. Tällaisia perusteita ovat esimerkiksi henkilön oma suostumus tietojen käsittelyyn, palvelusuhde tai sopimuksen täytäntöön paneminen. Tarpeettomia ja arkaluonteisia henkilötietoja ei saa kerätä henkilöistä joitain erityisehtoja lukuun ottamatta. Arkaluonteisiksi tiedoiksi on määritelty mm. henkilön etninen tausta, uskonnollinen vakaumus, sairaus tai vammaisuus. Arkaluonteisia tietoja voidaan kerätä vain jos siihen on pätevä syy. Henkilötietorekistereitä tulee päivittää ajankoh-taisiksi, sekä suojella niiden joutumista ulkopuolisten tahojen käsiin. (Vehkasalo ym. 2014, 119.)

Vapaaehtoistyötä organisoivalla taholla on oikeus pyytää vapaaehtoistyönteki-jältä rikosrekisteriote Oikeusrekisterikeskukselta. Rikosrekisteriotetta voidaan

pyytää silloin kun vapaaehtoistyötä tehdään säännöllisesti alaikäisten parissa. (Rikosrekisterilaki 770/1993, 6 §:n 2 momentti.)

Laki vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä tuli voimaan 1.5.2014. Vapaaehtoistyötä organisoiva taho ei kuitenkaan saa kopioida tai arkistoida rikosrekisteriotetta. Rikosrekisteriotteen hankkiminen vaatii aina asianomaisen suostumuksen. Mikäli organisaatio vaatii vapaaehtoistehtävään rikosrekisteriotteen, sen on ilmoitettava siitä etukäteen vapaaehtoiselle. (Oikeusrekisterikeskus, 2014.)

5.6 Laki nuorista työntekijöistä

Laki nuorista työntekijöistä koskee myös joiltain osin vapaaehtoistyöntekijöitä. Lain päätarkoitus on suojella lapsia ja mahdollistaa koulunkäynti, kasvu ja henkinen kehitys, ilman häiriötekijöitä. Laki ei missään nimessä kiellä tai pidä nuorten vapaaehtoistoimintaa huonona asiana. Vapaaehtoistoiminta nuorille voi tarjota paljon sosiaalista pääomaa ja lisätä aktiivisuutta. Vapaaehtoistyön työtehtäviä määriteltäessä täytyy kuitenkin ottaa huomioon, ettei nuorten tekemä työ voi olla liian kuormittavaa henkilön ikään ja voimiin suhteutettuna. Nuoren on myös saatava työtehtäviin kunnollinen perehdytys, eikä työ saa olla vaarallista nuorelle. Lisäksi järjestävän organisaation on maksettava nuorelle terveystarkastus, mikäli työ on raskaampaa kuin perustoimistotyö tai on kestoaltaan pidempi kuin kolme kuukautta. Terveystarkastuksen tarkoituksena on varmistua, ettei vapaaehtoistyö ole esteenä nuoren kehittymiselle ja kasvulle. (Sademies & Kostiainen 2014, 6.)

Lait ja niiden tulkinnat ovat hyvin epäselviä sekä vaikeasti määriteltyjä. Esimerkiksi työ sanaa voidaan lakikielessä käyttää kattamaan myös vapaaehtoistyötä, vaikkei sitä erikseen mainittaisi. Lait ja lakien tulkinnat ovat usein harkinnanvaraisia. Suurin osa nuoria koskevasta lainsäädännöstä vapaaehtoistyössä on kuitenkin jo käytössä vapaaehtoistoimintaa organisoivissa tahoissa. (Sademies ym. 2014, 6.)

5.7 Vaitioloovelvollisuus ja ilmoitusvelvollisuus

Sosiaalihuollon vapaaehtoistyöntekijöitä sitoo sama vaitioloovelvollisuus kuin työsuhteessa olevia. Vaitioloovelvollisuus koskee asiakirjoja sekä tietoja, jotka ovat tulleet esille sosiaalihuollon alaisuudessa. Jotta vaitioloovelvollisuuden tärkeys korostuisi, on suositeltavaa, että vapaaehtoistyöntekijän kanssa laadittaisiin siitä vielä erillinen sopimus. (Vilkki 2012, 6-7.)

Vapaaehtoistyöntekijöillä ei ole lain määrittelemää lastensuojeluilmoituksen ilmoitusvelvollisuutta. Vapaaehtoistyöntekijöitä ei ole määritelty lastensuojelulain ammattiryhmissä, joilla on velvollisuus viipymättä tehdä lastensuojeluilmoitus. Jokaisella on kuitenkin oikeus tehdä lastensuojeluilmoitus, mikäli herää huoli lapsen turvallisuudesta tai hyvinvoinnista. Kenelläkään sen sijaan ei ole salassapitovelvollisuutta, joka voisi estää ilmoituksen tekemisen. Jokaisella, myös vapaaehtoistyöntekijällä, on velvollisuus ilmoittaa törkeästä rikoksesta, jonka valmistelusta on tietoinen. Törkeiksi rikoksiksi luokitellaan mm. murha, törkeä pahoinpitely, raiskaus ja törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Tämä ilmoitusvelvollisuus kumoaa kaikki salassapitovelvollisuudet. (Vilkki 2012, 6-7.)

Vaitioloovelvollisuuteen ja ilmoitusvelvollisuuteen liittyvät käytännöt on hyvä käydä läpi vapaaehtoistyöntekijöiden kanssa, jotta heillä olisi ajankohtainen ja selkeä ohjeistus siitä miten toimia eri tilanteissa. (Vilkki 2012, 6-7.)

6 VAPAAEHTOISTYÖN KUORMITTAVUUS

Järjestöjen toimintaan liittyy jonkin verran ylimääräistä ja kuormittavaa byrokraatia. Ylimääräinen byrokraatia vie aikaa itse toiminnalta, sekä kuormittaa erityisen paljon pieniä yhdistyksiä, joissa päätoimijoina ovat vapaaehtoistyöntekijät. Järjestöbarometrissä (2014) 40 % vastaajista koki valvontakäytännöt erityisen kuormittavina. Esimerkiksi rahoittajien lomakkeet ja ohjeet koettiin epäselvinä sekä päällekkäisyyksiä sisältävinä. 25 % yhdistyksistä koki kuormittavana myös niiden työnantajavelvoitteisiin liittyvän byrokration. Järjestöissä toivotaankin, että tulevaisuudessa ohjeistukset sekä lomakkeisto olisivat kerättynä yhteen paikkaan, ja että niitä yksinkertaistettaisiin. (Peltosalmi ym. 2014, 84–85, 87.)

Suomalaisten elämä on muuttunut yhä yksilöllisempään suuntaan yhteisöllisestä elämisen muodosta. Ihmisillä on enemmän varallisuutta, vapaa-aikaa ja vaihtoehtoja kuin aikaisemmin. Samaan aikaan elämä on kuitenkin muuttunut aiempaa monimutkaisemmaksi ja henkisesti kuormittavammaksi. Elämässä on ylittävää eritasoisia riskejä kohdistuen yksilöihin tai globaaleihin ilmiöihin. Ihmisten tulee jatkuvasti ja kriittisesti miettiä valintojaan, sekä niiden seurauksia loputtomien mahdollisuuksien viidakossa. Ne jotka pystyvät siihen ja sopeutuvat erilaisiin muutoksiin, voivat yltää erittäin korkeaan elintasoon. Monille valintojen rajattomuus luo kuitenkin ongelmia elämänhallinnassa. (Harju 2010, 38.)

Monien haaveissa on elämänrytmin muutos kohti kiireettömämpää elämäntyyliä. Vapaa-aikaa arvostetaan yhä enemmän ja sitä pidetään vastakohtana kiireelle ja vaativalle työelämälle. Kansalaisyhteiskunnan tarkoituksena on osaltaan lieventää yksilöiden kuormitusta, eikä sen ainakaan tulisi sitä lisätä. Siihen tulisi kiinnittää huomiota, sillä jo nyt joissain yhdistyksissä on havaittavissa uupumista vapaaehtoistyössä ja yhdistysten luottamustoimissa. Tunnolliset ja aktiiviset vapaaehtoiset ovat erityisen alttiita uupumukselle. Työtaakkaa ei osata jakaa, vaan vapaaehtoinen pyrkii itse suorittamaan tehtävän väsymyksestään huolimatta. (Harju 2010, 39–41.)

Syitä vapaaehtoistyössä uupumiseen ovat mm. liiallinen omistautuminen vapaaehtoistyöhön ja motivaation hiipuminen työtä kohtaan. Vapaaehtoistyötä

tehdään usein palkkatyön tai opiskeluiden ohella, jolloin se kilpailee myös ihmisten vapaa-ajasta. Motivaation hiipuesssa vapaaehtoistyöstä voi tulla syyllisyyden ruokkimaa suoritusta. Motivaation puute voi johtua siitä, että työllä on vähän näkyviä tuloksia tai työstä saatava hyvä jää vähäiseksi vapaaehtoisen näkökulmasta. Vapaaehtoistyön kokemusten jakaminen muiden kanssa luo yhteishenkeä, joka tukee yksittäisiä vapaaehtoisia. Vapaaehtoistyö ei saisi olla vain työtekoa, vaan sen tulisi olla hauskaa ja hyödyllistä myös vapaaehtoisille. (Sauri 2013, 114–116.)

Henkisesti kuormittavan vapaaehtoistyön riskinä on, että vapaaehtoistyöntekijä uupuu ja alkaa kantaa muiden murheita. Vapaaehtoistoiminnan luonne saattaa kin muuttua ilosta uupumukseen ja riittämättömyyden tuntoihin. Vapaaehtoistoiminnassa jaksamista edesauttavat vapaaehtoistyöntekijöiden tukeminen, koulutus, ohjaus sekä heidän työnsä arvostaminen. On myös varmistettava, että vapaaehtoistyöntekijä voi tehdä vapaaehtoistyötä ilman ammatillisuuden viittaa. Siten voidaan vahvistaa vapaaehtoistyöntekijöiden roolia sekä heidän jaksamistaan. (Mykkänen-Hänninen 2007, 53–54.) Toisaalta on tärkeää luoda salliva ilmapiiri, jossa vapaaehtoisille annetaan myös mahdollisuus lepotaukoihin. Tauoista ei tulisi syyllistää ja takaisin paluun kynnyistä pyrkiä pitämään mahdollisimman matalana. (Sauri 2013, 115–117.)

Vapaaehtoistoiminnassa on erilaisia altruismin muotoja. Altruismi tarkoittaa toisen huomioon ottavaa käyttäytymistä ja auttamista. Vapaaehtoistoiminta voimavarana on häilyvä, ihmiset auttavat tai valitsevat olla osallistumatta; pakottaa heitä siihen ei kuitenkaan voi. Mikäli vapaaehtoistyöntekijät kokevat vapaaehtoistyön liian kuormittavana siitä usein luovutaan. Toisaalta vapaaehtoistyö, jossa ei saa vastuuta, ei myöskään pidemmän päälle motivoi vapaaehtoistyöntekijää. Vapaaehtoistyön eritasoiset tehtävät kuormittavat eri tavalla niiden tekijöitä. Yksittäisen tapahtuman talkoisiin ei välttämättä liity niin paljon kuormittavia tekijöitä kuin pitkäaikaiseen vapaaehtoistyöhön sitouttava työ. Vapaaehtoistyön laatu määrittää paljolti sen kuormittavuutta. (Pessi & Saari 2008, 64–66, 75–76.)

Riskien ennakoiva tunnistaminen ja kirjaaminen yhdessä vapaaehtoisten kanssa ovat suositeltavia erityisesti yhdistyksissä, joissa vapaaehtoiset tekevät vaativaa vapaaehtoistyötä. Toisaalta voidaan miettiä, miksei riskejä kannattaisi

pohtia kaikissa organisaatioissa, joissa tehdään vapaaehtoistyötä. Riskien kirjaamiseen voi aluksi kulua jonkin verran aikaa, mutta huolellisesti tehtyä kartoitusta voidaan jatkossa päivittää pienillä korjauksilla. Riskikartoituksen avulla voidaan lisätä vapaaehtoisten turvallisuutta, sekä edistää vapaaehtoistyössä jaksamista. Yhteistoiminnalla ja osallistamalla vapaaehtoisia voidaan myös lujittaa heidän sitoutumistaan toimintaan. (Porkka & Myllymaa 2007, 10.)

Riskien kartoitus kannattaa aloittaa selvittämällä lähtötilanne sekä suunnittele-
malla tulevan arvioinnin laajuutta. Sen jälkeen pyritään tunnistamaan yksittäisiä riskitekijöitä vapaaehtoistyössä, niiden todennäköisyyttä, sekä arvioimaan niiden merkitystä toiminnalle. Riskien ehkäisemiseksi kirjoitetaan toimintasuunnitelma, jonka avulla pyritään välttämään riskejä. Toimenpiteiden tehokkuutta ja käytännöllisyyttä tulee valvoa ja tehdä muutoksia mikäli tarve niin vaatii. Kun toimenpiteelle on päätetty tekijä, ei työ jää epäselväksi tai irtonaiseksi. (Porkka ym. 2007, 15–17.)

7 TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyön tutkimusmateriaali kerättiin käyttäen sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Tietoa kerättiin kyselylomakkeella sekä teemahaastatteluilla. Aluksi teemahaastatteluiden tueksi kerättiin kyselylomakkeella pohjatietoa yhdistyksen vapaaehtoistyöntekijöiltä. Webropol – kyselyyn (liite 2) oli mahdollista vastata neljä päivää, jonka lisäksi siihen oli mahdollista vastata seuratalo Tapiolassa paperilomakkeella. Kyselyn perusteella laadittiin teemahaastattelukysymykset (liite 3). Yksi haastatteluista toteutettiin puhelinhaastatteluna ja loput kolme yksilöhaastatteluina.

Tutkimuksen tulosten arvioinnissa käytetään sanoja validiteetti ja reliabiliteetti. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin tutkimus on onnistunut vastaamaan tutkimuskysymykseen ja kuinka luotettavasti se kuvaa ilmiötä. Reliabiliteetti kuvaa sitä, kuinka tarkasti tutkimuksessa on onnistuttu mittaamaan ilmiötä. Laadullisen tutkimuksen tuloksissa ei välttämättä eroteta näitä kahta määritelmää, jolloin validiteetti sanaa käytetään yleisesti kuvaamaan tutkimuksen laatua sekä luotettavuutta. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2011, 129–130.)

7.1 Kvantitatiivinen tutkimus

Kvantitatiivinen tutkimus eli määrällinen tutkimus, pyrkii selvittämään määriä ja lukuja tutkittavasta ilmiöstä. Vaikka määrällisen tutkimuksen kysymykset esitetään sanallisesti, tulkitaan sen tuloksia numeroiden ja arvojen kautta. (Vehkalahti 2008, 13.) Määrällisen tutkimuksen tuloksia esitetään usein havainnollisilla kaaviolla tai taulukoilla. Määrällinen tutkimus vastaa yleensä kysymykseen kuinka paljon, mutta ei useinkaan riitä yksin selvittämään taustalla olevia syitä. Määrällinen tutkimusmenetelmä sopii erityisesti sellaisiin tutkimuksiin, joissa on suuri perusjoukko. Määrällisen tutkimuksen tuloksia on helppo vertailla ristiin, koska tutkimustulokset ovat lukuina. (Heikkilä 2010, 16.)

Otanta eli tutkimukseen osallistuneiden määrä sekä laatu ovat tärkeitä tutkimustuloksien yleistettävyyden kannalta. Mikäli tutkimuksen avulla pyritään saamaan yleistettäviä tuloksia, tulisi otantaan osallistuvien vastata tutkittavaa perusjoukkoa eli populaatiota. Jos kyseessä on suuri testattava joukko, on siitä valittava sopivan kokoinen otanta, jonka katsotaan riittävän yleisen kuvan luomiseen tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimusotanta on aina tilannesidonnainen. (Valli 2010, 113–114.)

Yksinkertaisen satunnaisotannan kohdehenkilöt valikoituvat tutkimukseen satumanvaraisesti. Vastajia ei siis ole valikoitu tai luokiteltu etukäteen. Systemaattisessa otannassa tutkija valitsee perusjoukosta esimerkiksi joka kymmenennen tai joka kolmannen mukaan tutkimukseen. Ositettu otanta ottaa huomioon erilaiset pienet ryhmät tutkittavan perusjoukon sisällä. Tutkimukseen valitaan mukaan pienempien ryhmien edustajia, jolloin myös heidän näkökulmansa tulee tutkimuksessa näkyväksi. Ryväotannassa perusjoukosta valitaan muutamia vastaajaryhmiä. Siinä tarkoituksena on hyödyntää jo valmiita ryhmiä ja rakenteita, kuten luokkia tai luonnollisia ryhmiä. (Valli 2010, 115–117.)

7.2 Kyselylomake

Kyselylomake on yksi perinteisimmistä tavoista tiedon keräämiseen. Sen suosio on kuitenkin hieman laskenut, sillä monissa tutkimuksissa halutaan käyttää pehmeämpiä tutkimustyyliä, kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Kyselylomakkeella on omat vahvuutensa tutkimusmenetelmänä, koska sen avulla voidaan tehokkaasti kerätä laaja aineisto tutkittavasta ilmiöstä. Kyselylomakkeen muoto vaihtelee sen kohderyhmän ja tarkoituksen mukaan. Kyselyssä käytetty kieli kannattaa muokata kyselyn kohderyhmän mukaiseksi. Hyvin ja selkeästi tehty kyselylomake antaa luotettavan kuvan kyselystä, sekä motivoi vastaamaan siihen. (Valli 2010, 103–104.)

Kyselylomakkeen heikkoutena on se, että kysymykset voidaan tulkita monin eri tavoin, eikä vastauksiin useinkaan voida kysyä tarkentavia lisäkysymyksiä. Sen vuoksi onkin erityisen tärkeää panostaa kysymysten muotoiluun jo lomakkeen tekovaiheessa. Väärin ymmärretty kysymys voi johtaa vääristyneisiin tuloksiin

tutkimuksessa. Kyselylomakkeen sanamuodot eivät saa olla epäselviä tai tulokinnanvaraisia, niiden ei myöskään tulisi olla johdattelevia. Kysymysten tulisi vastata tutkimuskysymykseen, koska tutkimusaineisto koostuu lomakkeen vastauksista. Tähän tutkimuksen vaiheeseen kannattaa uhrata aikaa, sillä tutkimuksen onnistuminen on pitkälti kiinni siitä, miten hyvin kysymykset ovat saatu vastaamaan tutkittavaa aihetta. (Valli 2010, 104; Heikkilä 2010, 47–48.)

Kyselylomakkeen peruskysymykset sijoitetaan joko alkuun tai loppuun. Kyselyn alussa ne toimivat lämmittelykysymyksinä. Peruskysymyksiä ovat mm. ikä ja sukupuoli. Lomakekysely kannattaa rakentaa niin, että siinä edetään helpoista, yleisistä kysymyksistä kohti täsmentävämpiä henkilökohtaisia kysymyksiä. Loppuun on hyvä laittaa kokoava kysymys, joka päättää kyselyn. Kyselylomakkeen pituus on usein ongelmallinen. Lyhyellä kyselyllä ei välttämättä saavuteta tarpeeksi kattavaa aineistoa, jotta tutkimukselle asetettuihin tutkimuskysymyksiin voidaan löytää vastaukset. Pitkän kyselylomakkeen ongelmaksi saattaa muodostua se, miten vastaajan motivaatio ja huomio saadaan koko kyselyn ajaksi. Mikäli vastaajan huomio menetetään viimeisissä kysymyksissä tutkimuksen luotettavuus voi kärsiä. (Valli 2010, 105–106.)

Kyselylomakkeen kysymystyyppejä ovat avoimet kysymykset, vaihtoehdot antavat kysymykset sekä erilaiset asenneasteikot kuten Likertin asteikko ja Osgoodin asteikko. Avoimilla kysymyksillä voidaan kartoittaa sellaisia asioita, jotka ovat tutkijalle tuntemattomia, eikä hänellä ole tarjota valmiita vaihtoehtoja. Avoimien kysymysten ongelmana on niiden työläs jatkokäsittely. Vaihtoehtoja antavia kysymyksiä eli strukturoituja kysymyksiä voidaan käyttää silloin kun vastausvaihtoehtoja on rajatusti tai ne tiedetään. Etuina strukturoiduissa kysymyksissä on niiden vastaajaystävällisyys sekä nopea käsittely. Asenneasteikolla saadaan paljon tietoa yksinkertaisella ja nopealla tavalla. Erilaisten kysymystyyppien käyttäminen kyselyssä tekee siitä mielenkiintoisen ja tyydyttävän vastaajan näkökulmasta. Toisaalta kysymystyyppien valinta voi olla haaste kyselyn laatijalle, koska tavoitteena on valita kysymystyyppi, joka mahdollisimman hyvin vastaa tutkimuskysymyksiin. (Heikkilä 2010, 49–54.)

7.3 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus pyrkii kuvaamaan ihmisten kokemia merkityksiä tutkittavasta ilmiöstä. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tuoda näkyväksi asioita, jotka eivät tavanomaisessa toiminnassa tule esille. Sillä voidaan tutkia esimerkiksi toiminnan taustalla olevia arvoja ja asenteita. Laadullisen tutkimuksen tutkimusmenetelmänä käytetään usein haastattelua, mutta sen aineistona voi toimia myös esimerkiksi päiväkirjat. Erilaisia tutkimushaastattelu- muotoja ovat mm. teemahaastattelu ja avoin haastattelu. Ne voidaan tehdä joko yksilö- tai ryhmämuotoisina. Haastatteluiden jälkeen materiaali on muutettava puheesta tekstiksi eli litteroitava, jolloin sitä on helpompi jäsenellä ja analysoida. (Vilka 2005, 97–101, 115-116.)

Laadullisen tutkimuksen aineisto poikkeaa määrällisen tutkimuksen aineistosta. Vaikka tutkimuksen materiaali koostuisikin yksittäisistä haastatteluista, ei sen tuloksia voida tulkita tilastollisilla eroilla. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan koko ilmiötä, myös poikkeavat vastaukset analysoidaan osana kokonaisuutta. Laadullisen tutkimuksen tuloksia ei voida pitää tilastollisesti pätevinä, sillä usein haastatteluiden määrä on suhteellisen pieni verrattuna tutkittavaan joukkoon. (Alasuutari 2011, 38–39.)

Laadullisen tutkimuksen analyysiin kuuluu kaksi vaihetta; havaintojen pelkistäminen sekä tulosten tulkinta. Havaintojen pelkistäminen tarkoittaa sitä, että aineistosta erotellaan tutkimuksen kontekstiin sisältyvät asiat. Pelkistämällä aineistoa tutkijan on mahdollista löytää ja yhdistää samankaltaisia vastauksia sekä löytää niiden välisiä eroavaisuuksia. Niiden löytämisen kautta tarkoituksena on hahmottaa kuvaa tutkittavan ilmiön eri piirteistä. (Alasuutari 2011, 40–44.)

7.4 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on keskusteleva puolistrukturoitu haastattelu, joka etenee tutkijan rajaamilla teemoilla. Se on laadullinen tiedonhankinnan menetelmä. Eri- tyisasemaan teemahaastattelussa nousee vuorovaikutus tutkijan ja tutkittavan välillä. (Eskola & Vastamäki 2010, 26–27.) Teemahaastattelun joustava luonne

mahdollistaa sen, että tutkija voi tarttua esille tulleisiin mielenkiintoisiin aiheisiin ja esittää lisäkysymyksiä sekä syventää esille tullutta aihepiiriä. Teemahaastattelun avulla on mahdollista selvittää vastausten taustalla olevia asenteita ja motiiveja. Tutkijalla on iso rooli haastattelun tunnelman ja sävyn luomisessa. Teemahaastattelun heikkoina puolina pidetään mm. sitä, että se vie paljon aikaa ja kasvokkain ihmisillä on taipumus antaa sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia. Lisäksi haastattelun purkaminen ja analysointi ovat työläitä. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 34–35.)

Toisin kuin strukturoiduissa ja osin puolistrukturoiduissa haastatteluissa, joissa kysymykset ovat tarkasti aseteltuja, teemahaastattelussa kysymykset ovat suuntaa antavia ja keskusteluun virittäviä. Teemahaastattelun aihepiirit ja teemat ovat kuitenkin etukäteen suunniteltuja. Kysymyksiä ei muotoilla tarkasti, eikä niiden järjestystä ole tiukasti määritelty. Haastattelijan tehtävänä on varmistaa, että kaikki suunnitellut teema-alueet tulevat läpi käydyiksi haastattelun aikana. Kysymysten laajuus sekä niihin käytetty aika on kuitenkin hyvin pitkälle siitä kiinni, miten ja kuinka pitkään haastateltava haluaa aiheesta keskustella. Se antaa vastaajalle mahdollisuuden kertoa niistä asioista mistä haluaa ja jättää epämieluisat aiheet vähemmälle. (Eskola ym. 2010, 26–29.)

Haastateltavan motivaatio osallistua teemahaastatteluun voi vaihdella. Haastattelu voi mahdollistaa haastateltavalle omien mielipiteiden ja kokemusten esille tuomisen sekä niiden jakamisen. Aiemmat positiiviset kokemukset haastattelusta voivat motivoida haastateltavaa vastaamaan uudestaan. (Eskola ym. 2010, 29.)

8 TUTKIMUKSEN AINEISTO, TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Aloitin opinnäytetyöni tekemisen teorian tiedon etsimisellä ja viitekehyksen koostamisella. Se toimi pohjatyönä Webropol-kyselyn sekä teemahaastatteluiden laatimiselle. Keräsin koko tutkimusmateriaalin kevään 2015 aikana. Tein Webropol-kyselylomakkeen kerätäkseni taustatietoa yhdistyksen vapaaehtoistoiminnasta. Kyselylomakkeen lisäksi opinnäytetyöni aineisto koostuu neljästä teemahaastattelusta. Haastattelin yhdistyksessä neljää aktiivisesti toimivaa vapaaehtoistyöntekijää. Yritin saada haastatteluiden kautta esiin mahdollisimman monipuolisen kuvauksen yhdistyksessä tehtävästä vapaaehtoistyöstä. Erilaiset työt yhdistyksessä vaikuttavat vapaaehtoisten kokemaan kuormittavuuteen.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat:

1. Kokevatko vapaaehtoiset tietävänsä vastuunsa ja velvollisuutensa?
2. Kokevatko he vapaaehtoistyötehtävät kuormittavina?
3. Miten vapaaehtoiset kehittäisivät kiitosiltoja?

8.1 Kyselylomakkeen tulokset

Tehdyssä Webropol -kyselyssä Jyväskylän seudun Nuorisoseuran vapaaehtoisille tarkoituksena oli kartoittaa vapaaehtoistoiminnan tilaa. Tutkimus suunnattiin koko perusjoukkoa vastaavaksi, jonka mahdollisesti pieni tutkittava perusjoukko. Aktiivisia vapaaehtoisia yhdistyksessä on noin 30. Otannan rajoittamattomuudella pyrittiin varmistamaan, että tulokset olisivat mahdollisimman kattavat. Kysely lähetettiin sähköpostilinkkinä 21 vapaaehtoistyöntekijälle, joista kyselyyn vastasi 12. Lisäksi kysely oli mahdollista täyttää seurantalo Tapiolassa paperiversiona, josta vastauksia tuli 7. Yhteensä kyselyyn vastasi 19 vapaaehtoistyöntekijää. Naisia vastaajista oli 13 ja miehiä 6, joka myötäilee yhdistyksen yleistä sukupuolijakaumaa. Tutkimuksen luotettavuutta heikentävät mm. se, etteivät nuoret vastanneet kyselyyn lainkaan, kaikki vastaajat olivat yli 30-vuotiaita, jolloin nuorten vapaaehtoisten ääni jäi kyselystä kokonaan pois. Vastaajista 79 % oli yli viisikymmentävuotiaita. Kyselyssä olevat kysymykset olivat tarkoitettu taustoittaviksi, eli kysymykset olivat melko pintapuolisia. Kysely tehtiin julkisen

linkin kautta, jolloin on ollut mahdollista, että sama ihminen on vastannut kyselyyn monta kertaa.

Vastaajista 53 % osallistui seuran vapaaehtoistoimintaan viikoittain keskimäärin viisi tuntia, 42 % kuukausittain keskimäärin kuusi tuntia ja 5 % satunnaisesti. Vastaajien vapaaehtoistyötehtävät olivat hyvin monipuolisia. Heidän tehtäviinsä kuuluivat mm. yhdistyksen hallinnolliset työt, toistuvien säännöllisten tapahtumien järjestäminen sekä osallistuminen yksittäisten satunnaisten tapahtumien järjestämiseen. Vastaajista 63 % koki saavansa vastuuta erittäin paljon vapaaehtoistoiminnassa. Vastuunottaminen ei kuitenkaan kyselyn mukaan juuri kuormittanut vapaaehtoisia, sillä yksikään ei vastannut vapaaehtoistyön olevan kuormittavaa erittäin usein ja vain 5 % koki vapaaehtoistyön kuormittavana usein. Vastaajista 42 % ei kokenut vapaaehtoistyön olevan koskaan kuormittavaa. 53 % vastaajista tunsivat vapaaehtoistoiminnan kuormittavaksi joskus. Vapaaehtoistyötä kuormittavia tekijöitä olivat; vapaaehtoisten pieni määrä sekä sitoutuneisuus toimintaan, iso työmäärä, ajan puute sekä vapaaehtoistyön fyysiset työtehtävät.

Vapaaehtoisten vastuista kysyttäessä vastauksissa oli hajontaa. Suurin osa vastaajista (67 %) koki tietävänsä vapaaehtoisten vastuista aika paljon tai melko paljon. Vapaaehtoistyötä määrittelevistä laeista tietoisia oli 42 % vastaajista. 74 % vastaajista tiesi yhdistyksellä olevan vastuuvakuutuksen sen sijaan 56 % vastaajista ei ollut varma onko vakuutettu tehdessään vapaaehtoistyötä.

Vapaaehtoisten kiitosiltoihin ja virkistystapahtumiin toivottiin erityisesti mukavaa yhdessäoloa, jonka rinnalla voisi olla leikkimielisiä tietokilpailuja tai ryhmäkilpailuja ja ohjelmaa. Tarjoilu voisi olla jotain hyvin yksinkertaista, pientä syötävää tai pullakahvit. Kiitostapahtumista toivottiin myös säännöllisiä esimerkiksi kerran vuodessa toistuvia.

8.2 Teemahaastatteluiden tulokset

Teemahaastatteluita tehtiin yhteensä neljä. Haastateltavat olivat olleet muutamasta vuodesta useisiin vuosikymmeniin mukana yhdistyksen toiminnassa. Täl-

lä hetkellä heidän vapaaehtoistyötehtäviinsä kuuluvat mm. hallitustyöskentely, osallistuminen perhetoiminnan järjestämiseen, remontti ja muut kunnostustyöt seurantalolla, tanssien järjestäminen, erilaisten tapahtumien organisointi sekä kahviotoiminta. Kaikki haastateltavat olivat iältään yli 30-vuotiaita.

Teemahaastattelukysymykset keskittyivät vapaaehtoistyöntekijöiden kokemuksiin vastuista ja velvollisuuksista vapaaehtoistyössä. Teemahaastatteluissa kysyin, millaista vastuuta he saavat, ja miten he kokevat vastuun. Sen avulla pyrin myös selvittämään, tietävätkö vapaaehtoistyöntekijät laeista, jotka määrittävät vapaaehtoistoimintaa, ja miten lait mahdollisesti näkyvät päivittäisessä vapaaehtoistoiminnassa. Yhtenä tarkastelun kohteena minulla oli vapaaehtoistyön kuormittavuus. Kokivatko vapaaehtoiset vapaaehtoistoiminnan kuormittavana ja millaiset asiat vaikuttivat siihen joko positiivisesti tai negatiivisesti. Lopuksi pyysin vapaaehtoistyöntekijöiden ajatuksia siitä, millaista kiitosta he halusivat vastineeksi vapaaehtoistyöstään.

Kysyttäessä vapaaehtoisten kokemuksia vastuista, haastateltavat kertoivat saavansa erittäin paljon vastuuta yhdistyksen toiminnassa. Vastuun antaminen koettiin erittäin positiivisena luottamuksen eleenä, eikä sitä koettu negatiivisena pakottamisena.

”Me melkein esitetään (hallitukselle) mitä haluttaisiin tehdä”

Yksi haastatelluista kertoi, että vapaaehtoisten tekemät ehdotukset otettiin hyvin vastaan hallituksessa ja hänen mielipiteitään arvostettiin. Vapaaehtoistyöntekijät saivat itse määrätä kuinka paljon he olivat valmiita ottamaan vastuuta. Vapaaehtoistyötehtävät vaihtelivat joustavasti vapaaehtoistyöntekijän elämäntilanteen ja osallistumismahdollisuuksien mukaan. Vaikka vastuita ei ollut määritelty yhdistyksen puolesta, kaikilla haastatelluilla oli selkeä kuva siitä, mistä he olivat vastuussa ja mitä heiltä odotettiin missäkin vapaaehtoistyötehtävässä. Kyselylomakkeen tulokset tukevat myös teemahaastatteluissa esille tullutta tulosta, sillä 63 % yhdistyksen vapaaehtoisista koki saavansa erittäin paljon vastuuta. Vaikka vapaaehtoiset olivat vastuussa isoista kokonaisuuksista, eivät yksittäiset vapaaehtoiset kokeneet olevansa yksin vastuussa toiminnasta. Yksi haastatel-

luista kertoi, että vastuu oli jaettu useamman ihmisen kesken, eikä näin ollen kuormittanut vain yhtä vapaaehtoistyöntekijää.

”Meillä on niinku sellanen yhteisöllinen yhteisvastuu että tuota siinä ei olu vastuuta sillä keinoo henkilökohtasesti”

”ei koskaan mene että minä minä vaan että myö niin sillä keinolla minun mielestä se sen saa sen ressin pysymään poissa...”

Vapaaehtoisten vastuualueet olivat monipuolisia ja vaativia. Yksi haastatelluista kertoi, että on vastuussa järjestettävän tapahtuman kaikista osa-alueista ja koki vastuun henkilökohtaisesti toisin kuin muut haastatellut. Toki ongelmatilanteissa hän saattoi kääntyä yhdistyksen hallituksen puoleen, josta tunsivat saavansa tukea asian ratkaisemiseen. Vaikka hän kokikin vastuun olevan yksin hänellä, ei hän kuitenkaan kokenut vapaaehtoistyötä kuormittavana.

”Ei tunnu (vapaaehtoistyö kuormittavalta) eihän sitä tekis jos tuntuis”

Vaikka vapaaehtoistyöntekijät yleisesti kokivat saavansa paljon vastuuta, eivät he kuitenkaan kokeneet vapaaehtoistyötä kuormittavana. Kyselylomakkeessa 42 % vastanneista koki, ettei vapaaehtoistyö ole koskaan kuormittavaa. Haastateltavista kaikki yhtä lukuun ottamatta vastasivat, ettei vapaaehtoistyö ole koskaan kuormittavaa. Yksi haastatelluista kertoi, että oli kokenut vapaaehtoistyön kuormittavana hetkellisesti, yleisesti ei hänkään kokenut vapaaehtoistyötä kuormittavana. Vapaaehtoistyötä ei pidetty kuormittavana joustavuuden sekä vapaaehtoisuuden korostamisen vuoksi.

”Se pysyy vapaaehtosena et sun ei oo jos jos et pääse ni sitä ei tartte hirveesti selitellä”

Haastateltavat kertoivat saaneensa tukea muilta vapaaehtoisilta sekä kokivat työn aidosti vapaaehtoisena. Vapaaehtoistyöhön saattoi osallistua omien mahdollisuuksien mukaan, eikä heitä painostettu vapaaehtoistyöhön. Yksi haastatelluista kertoi, että vapaaehtoistyötä tehdään tasa-arvoisina ja näin ollen vastuu ja kuormittavuus jakautuvat monelle. Hän totesi, että itsekäs vapaaehtoistyönteki-

jä, joka kerää itselleen kaikki työt ja vastuut, väsyy pian eikä jaksakaan toiminnassa pitkään. Kestävä ja pitkäaikainen vapaaehtoistoiminta vaatii aina taustalle aktiivisen ja tiiviin ryhmän vapaaehtoisia.

”Sillon ku tekee tällästä työtä (vapaaehtoistyötä) ni täytyy aina miettiä että tekee sitä oikein, pyrkii keräämään ympärilleen ihmisiä joitten kanssa on helppo työskennellä”

Vaikka haastateltavat eivät kokeneet vapaaehtoistyötä kuormittavana, kyselylomakkeessa 53 % vastasi sen olevan joskus kuormittavaa. Kyselylomakkeeseen vastanneista vain 5 % piti vapaaehtoistyötä kuormittavana usein kun taas yksikään kyselyyn vastanneista ei pitänyt sitä kuormittavana erittäin usein. Yksi haastatelluista kertoi, että yhdistys pyrkii järjestämään koulutuksia usein, niin etteivät koulutuksen käyneet vapaaehtoistyöntekijät tule kuormitetuiksi. Esimerkiksi joidenkin tapahtumien järjestäminen vaatii lain mukaan koulutuksen käyneitä järjestysmiehiä.

”Tällä hetkellä mun kohdalla ei oo (vapaaehtoistoiminta kuormittavaa) mut siitä kyllä saa se on ihan fakta”

Syitä vapaaehtoistyön kuormittavuuteen kyselylomakkeella vastanneet ovat kertoneet mm. vapaaehtoisten pienen määrän, jolloin pienelle joukolle kertyy paljon vastuuta, vapaaehtoistyön fyysisesti kuormittavat tehtävät sekä ajanpuutteen. Yksi haastatelluista pohti, onko johtoryhmässä olevilla henkilöillä taloudellisen vastuun tuomaa kuormitusta. Toiminta yhdistyksessä on tällä hetkellä erittäin laajaa ja taloudelliset vastuut johtoryhmällä ovat suuret.

”Siinä vaiheessa jos se harrastustoiminta rupee tuntumaan työltä niin sitä pitää kattoo peiliin et enemmänkin niin et pitää ite ottaa siihen asiaan eikä antaa vaan mennä...”

Yksi haastatelluista kertoi myös, ettei kuormittavuuden tunnistaminen ole vain yhdistyksen vastuulla. Jokainen vapaaehtoistyöntekijä on vastuussa itsestään ja tekemästään työstä. Vapaaehtoistyöntekijän on tunnistettava itse, jos työ aiheuttaa väsymystä ja kuormittavuutta. Mikäli vapaaehtoistyö alkaisi tuntua

kuormittavalta, olisi vapaaehtoisen ensisijaisesti itse otettava asia puheeksi ja pyrittävä luomaan muutosta vallitsevaan tilanteeseen.

Kaikki haastateltavat kokivat tietävänsä vapaaehtoistyötä koskevista laeista jonkin verran, mutta eivät välttämättä tarpeeksi. Lakitietämys kohdistui lähinnä omiin vapaaehtoistyötehtäviin. Toisaalta koettiin, etteivät lait tulleet usein esille käytännön vapaaehtoistyössä.

”ei oo tietoa varmaan niin paljon ku pitäis olla (vapaaehtoistyötä koskevista laeista), mutta ku ei sitä oo koskaan tullu etteen”

Yksi haastatelluista kertoi, että vakuutukset tapaturmien varalle tarkistettiin ennen isoja projekteja, jonka lisäksi pyrittiin varmistamaan, että työn aikana noudatettaisiin erityistä varovaisuutta sekä voimassa olevia lakeja. Lakikielen ja määräysten epäselvyyden haastateltava koki erittäin hankalaksi. Toisaalta pohdittiin myös sitä, kuinka paljon motivaatiota itse vapaaehtoistyön tekemisestä lakipykälien lukeminen veisi. Yksi vapaaehtoistyön motivaattoreista on yhteisöllinen yhdessä tekeminen. Liika lakien painottaminen voisi viedä aikaa itse tekemiseltä, sekä korostaa vastuita ja velvollisuuksia liiankin kanssa.

”... mutta että onks se sitte se että jos joka asiassa ruvetaan näitä lakeja ja säädöksiä ruvetaan vaan tutkimaan ja miettimään ja kouluttamaan niin meneekö siitä vapaaehtoistyöstä sitte se kipinä pois sitte mietitään vaan niitä lakeja sen jälkeen...”

Kyselylomakkeeseen vastanneista 42 % vastasi tietävänsä vapaaehtoistyötä määrittävistä laeista. 67 % koki tietävänsä niistä tarpeeksi, melko tai aika paljon. Osa haastateltavista koki, ettei laajamittaista koulutusta vapaaehtoisten vastuksista ole tarvetta järjestää. Yksi haastatelluista pohti saavutettaisiinko koulutuksilla kohderyhmä, joka eniten koulutuksista hyötyisi. Toisaalta hän nosti esiin erilaiset vapaaehtoistyön työtehtävät sekä vapaaehtoiset, jotka osallistuvat toimintaan vain satunnaisesti. Hän oli myös sitä mieltä, että vapaaehtoisten vastuita ja velvollisuuksia täytyisi tulla enemmän esille mediassa, ja sitä kautta levittää tietoisuutta niistä. Hän epäileekin, että yhdistyksen järjestämien koulutusten avulla tavoitettaisiin vain suppea määrä vapaaehtoisia ja tieto jäisi liian pienelle poru-

kalle. Toisaalta jo tällä hetkellä yhdistys järjestää toimintaa tukevia koulutuksia, kuten hygieniapassikoulutuksia ja järjestysmieskoulutuksia.

Millaista kiitosta sitten haastateltavat haluaisivat vapaaehtoistyöstä? Kaikki haastateltavat totesivat yksimielisesti, että paras kiitos on pientä ja yksinkertaista, yhdessäoloa ja asioiden jakamista muiden kanssa.

”sen ei tosissaankaan tartte olla iso juttu mun mielestä se on enemmänkin se juttu se et on se ajatus siitä et hei meitä muistetaan..”

”Se riittää ihan se sellanen yhdessä syöminen ja yhdessäolo ja asioiden asioista puhuminen että se on ihan riittävä (kiitos vapaaehtoistyöstä)”

Kaikki haastatellut totesivat, että palkitseminen ja kiittäminen toimivat yhdistyksessä jo nyt erittäin hyvin. Vapaaehtoisille järjestetään toimikunnittain kiitosiltoja, joissa tuodaan esille arvostusta heidän työpanostaan kohtaan. Muutaman haastatellun mielestä paras kiitos oli myös muiden ihmisten kautta tullut kiitos. Se että tehty työ huomataan ja siitä tullaan henkilökohtaisesti kiittämään.

”Muiden ihmisten kiitos se että on saanut aikaiseksi jotain palkitsevaa”

Yksi haastatelluista pohti, että kaikille vapaaehtoisille järjestetty yhteinen kiitos-tapahtuma olisi hyvä asia. Se keräisi yhdistyksen jäsenistöä koolle. Samalla tapahtuma antaisi mahdollisuuden vapaaehtoistyöntekijöille tavata muita aktiiveja eri toimikunnista, sekä jakaa toiminnassa esille tulleita asioita. Se selkeyttäisi myös muille vapaaehtoistyöntekijöille erilaisia toimintoja ja ryhmiä jotka kokoontuvat Tapiolassa. Toimintaa seurantalo Tapiolassa on paljon ja eri vapaaehtoistyöntekijät ovat paikalla hyvin eri aikoina, jolloin he eivät välttämättä tapaa toisiaan usein. Toisaalta hän pohti myös sitä, kuinka haastavaa on löytää kaikille sopiva ajankohta tapaamiselle. Epäselvänä hän koki myös sen, miten tuoda kiitosta niille, jotka eivät pääse kiitosiltaan? Miten heille välitetään kiitos heidän työpanoksestaan?

”Täytyy olla nöyrä, mutta myös ylpee siitä, minä olen tätä pystynyt tekemään, minä olen tätä sydämestään tehnyt keneltäkään mitään pyytämättä”

Vapaaehtoistyön kiitos tulee myös siitä, että vapaaehtoinen itse tiedostaa oman työpanoksensa yhteisen asian hyväksi ja kokee sen itsekin merkityksellisenä.

8.3 Pohdinta ja johtopäätökset

Webropol-kysely loi hyvän pohjan teemahaastatteluille. Koska Webropol-kysely lähetettiin vastaajille avoimena linkkinä, se mahdollisti saman henkilön vastaamisen kyselyyn useita kertoja. Kyselyssä käytetyt kysymykset toimivat mielestäni hyvin joitain poikkeuksia lukuun ottamatta. Vapaaehtoisten työtehtäviä kysyttiin melko tiivistetysti. Niiden tarkempi määrittely olisi voinut tuoda kyselyyn lisää tietoa käytännön työtehtävistä. Lisäkysymyksenä olisi voinut kysyä tarkemmin vastuualueista, sekä miten vastuu koettiin. Kyselyyn olisi voinut myös lisätä kohdan, jossa kysytään, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, etteivät vapaaehtoiset koe vapaaehtoistyötä kuormittavana. Koska varsinaisia kehitysehdotuksia kiitosiltoihin ei tullut, onkin syytä pohtia oliko kysymyksenasettelu onnistunut. Webropol-kyselyyn vastattiin erittäin aktiivisesti ja sen tulokset laajentavat teemahaastatteluisia kerättyä aineistoa.

Teemahaastattelu tutkimusaineiston keräysmenetelmänä toimi mielestäni erittäin hyvin. Sen avulla sekä minulla, että haastateltavilla oli mahdollisuus keskittyä mielenkiintoisiin aihepiireihin syvemmin. Tarvittaessa myös avasin kysymyksiä sekä esitin tarkentavia, helpommin lähestyttäviä lisäkysymyksiä. Koska lupa haastatteluiden nauhoittamiseen oli pyydetty etukäteen, ei sitä enää korostettu haastatteluiden aikana. Olen huomannut, että nauhurin näkyvillä pitäminen vaikuttaa haastateltavien vastauksiin, kieli saattaa muuttua virallisemmaksi. Haastateltavat pyrkivät antamaan haastattelutilanteessa sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia. Toisaalta osa haastateltavista saattaa jännittää tilannetta enemmän nauhurin ollessa esillä, joka kitkee haastattelun tavoiteltua dialogisuutta.

Toisaalta koin, että kokemattomuuteni haastattelijana saattoi jossain vaiheessa kaventaa saatuja vastauksia. Myöhemmin nauhoja kuunnellessani huomasin kohtia, joihin olisi ollut hyvä saada vielä enemmän tarkennusta lisäkysymyksillä. Tarkennusta olisi voinut kysyä esimerkiksi siitä, olivatko vapaaehtoistyöt ja kuormittavuuden kokemukset muuttuneet ajansaatossa? Myös vapaaehtoisten lakitietämyksestä olisi voinut kysyä lisää. Toisaalta koin haasteena kysellä laeista niin, etteivät haastateltavat kokisi, että heitä kuulustellaan tai tentataan. Kehitysideoiden kysymisen kiitosiltoihin olisi voinut muotoilla vapaammaksi. Nyt vapaaehtoiset jättivät haaveilun ja vastasivat realistisesti millaiseen kiitokseen yhdistyksellä olisi mahdollisuus. Olisi ollut mielenkiintoista tietää olisivatko vastaukset poikenneet, mikäli haastateltavat olisivat unohtaneet käytännön realismin.

Haastatteluihin osallistumisen vapaaehtoisuus näkyi selvästi, sillä kaikki haastateltavat olivat innokkaita vastaamaan kysymyksiin sekä kertomaan kokemuksistaan vapaaehtoistyöntekijöinä. Teemahaastatteluiden aikana kävi myös ilmi, että nuorisoseuratoiminta oli lähellä kaikkien haastateltujen sydäntä. Toisaalta koin myös, että kysymyksiin vastattiin aidosti ja rehellisesti, eikä omia mielipiteitä toiminnasta piiloteltu.

Alasuutari (2011, 38–39) on todennut, että teemahaastatteluiden tuloksia ei voida pitää tilastollisesti pätevinä tai kattavina, sillä haastateltavien määrä on hyvin suppea verraten perusjoukkoon. Tutkimuksen tulokset tulisikin nähdä tilannesidonnaisina ja pienenä otoksena tutkittavasta yhteisöstä. Haastattelutuloksia tukee kuitenkin kyselylomakkeen samankaltaiset vastaukset, jotka lisäävät tutkimuksen validiteettia. Sekä kyselytutkimukseen että teemahaastatteluihin liittyy kuitenkin muuttujia, jotka heikentävät niiden validiteettia. Yksi esimerkki on nuorten vastaajien puuttuminen. Olisiko nuoren vapaaehtoisen saaminen haastatteluun voinut tuoda lisää syvyyttä ja uutta näkökulmaa teemahaastatteluihin? Haastattelun avulla olisi voinut saada myös vastauksia yhdistyksen vapaaehtoistoiminnan tulevaisuuden haasteisiin, kuten siihen, miten saada nuoria mukaan vapaaehtoistoimintaan.

Tein haastattelut seurantalotalo Tapiolassa. Seurantalolla oli haastatteluja tehdessä muutakin yhdistyksen toimintaa, joka toi haastattelutilanteeseen hälinää ja kes-

keytyksiä. Tämä on saattanut vaikuttaa haastateltavien keskittymiseen. Seuran-talo oli kuitenkin kaikille haastateltaville tuttu ja turvallinen ympäristö. Eskola ja Vastamäki (2010, 26–27) korostavat tutkijan ja tutkittavan välistä vuorovaikutus-ta haastattelutilanteissa. Henkilöiden kemiat ja vuorovaikutus vaikuttavat myös vastauksiin. Eri haastattelijat tarttuvat erilaisiin aiheisiin, joka tuo eroja haastat-teluiden välille. Kuten Hirsjärvi ja Hurme (2010) toteavat, tutkijalla on suuri mer-kitys haastattelun tunnelmaan ja sitä kautta saatuihin vastauksiin.

Vapaaehtoistyöntekijät kokivat saavansa paljon vastuuta. Vastuuta pidettiin po-sitiivisena luottamuksen osoituksena. Vastuun kantaminen vapaaehtoistyössä on kuin kaksiteräinen miekka. Niin kauan kun vapaaehtoinen saa itse määrittää omat vastuunsa, ja kokee työn arvokkaaksi, sekä häntä kiitetään, vastuu toimii motivaattorina ja kannustajana. Tutkimuksessa kävi selkeästi ilmi, että Jyväsky-län seudun Nuorisoseuran vapaaehtoiset kokivat voivansa vaikuttaa yhdistyk-sen toimintaan sekä omaan vapaaehtoistyöhönsä erittäin paljon. Hyvät vaikut-tamismahdollisuudet kytkeytyvät myös mm. sitoutuneisuuteen ja tyytyväisyy-teen yhdistyksen toimintaa kohtaan. Pessin ja Saaren (2008, 64–66, 75–76) mukaan jossain vaiheessa vastuu voi kuitenkin kääntyä vapaaehtoistyöntekijää vastaan, jolloin hän ei enää koe samaa motivaatiota kuin aikaisemmin. Vastuu alkaa muuttua rasitteeksi, sekä saattaa heikentää innostusta osallistua vapaa-ehtoistoimintaan. Koska tässä tutkimuksessa vastuuta ei koettu kuormittavaksi, on syytä kiinnittää erityistä huomioita asioihin, jotka vapaaehtoiset nostivat esille kuormittavuutta vähentävinä tekijöinä.

Toisin kuin monissa yhdistyksissä, joissa on havaittu vapaaehtoisten uupumista (Harju 2010, 39–41), opinnäytetyössäni haastatellut vapaaehtoistyöntekijät eivät kuitenkaan kokeneet suurta vastuuta kuormittavana tekijänä. He perustelivat sitä vapaaehtoistyön joustavuudella, mielekkäillä työtehtävillä sekä yhdistyksen hyvällä ilmapiirillä. Voi myös olla, ettei kuormittavuutta koettu, koska vapaaeh-toistyöhön oli kasvettu. Toiminnassa monta vuosikymmentä mukana olleet va-paaehtoistyöntekijät saattavat mieltää vapaaehtoistyön yhdeksi luonnolliseksi elämän osa-alueeksi. Maatalousyhteiskunnassa talkoo- ja vapaaehtoistyö juur-tui ihmisiin jo nuorena.

Kyselylomakkeeseen vastanneista 53 % vastasi vapaaehtoistyön olevan joskus kuormittavaa. Vastausprosentti saattaa johtua vapaaehtoistyön luonteesta, joka voi olla vaihtelevaa. Esimerkiksi tapahtumien järjestämisen työtehtävät saattavat painottua lähelle itse tapahtumaa, jolloin kuormittavuutta voidaan kokea hetkellisesti. Harju (2010, 39–41) tuo esille myös vapaaehtoistyöntekijän, joka ei osaa jakaa työtään ja joka on alttiina uupumukselle. Yleisesti vapaaehtoistoiminnan tilaa kuormittavuuden osalta voidaan yhdistyksessä pitää mielestäni erittäin hyvänä, sillä yksikään vapaaehtoistyöntekijä ei kokenut kuormittavuutta erittäin usein. Hyvästä tilanteesta kertoo myös 42 % kyselylomakkeeseen vastanneista, jotka eivät koskaan koe vapaaehtoistyötä kuormittavana.

Vapaaehtoistyötä määrittävistä laeista haastateltavat kokivat tietävänsä jonkin verran, etenkin niistä laeista, jotka koskevat heidän työtehtäviään. Kuitenkin vain vähän alle puolet (42 %) kyselylomakkeeseen vastanneista olivat tietoisia vapaaehtoistyötä määrittävistä laeista. Syynä siihen voi olla, että osa laeista liittyy hyvin spesifeihin tilanteisiin, joita ei ole tullut yhdistyksen vapaaehtoistoiminnassa vastaan. Toisaalta osa laeista saattaa sisältyä toimintakulttuuriin, eikä niiden ymmärretä kuuluvan lainsäädäntöön. Asioita tehdään totutulla tavalla ilman, että niiden alkuperää, lakia, tunnetaan sen tarkemmin. Haastatteluissa kävi kuitenkin ilmi, että ennen isoja projekteja vastuut ja lakiasiat oli selvitetty ja niistä oli keskusteltu yhdessä vapaaehtoistyöntekijöiden kanssa. Voi myös olla, että vapaaehtoistyö koetaan erillisenä lainsäädännöstä. Marjovuon (2014) väitöskirjan tutkimuksessa vapaaehtoiset kokivat vapaaehtoistyön irrallisuuden lainsäädännöstä sen palkattomuuden vuoksi. Palkattomuus vapaaehtoistyössä nähtiin vastuista vapauttavana tekijänä, erillisenä palkkatyön vastuista ja velvollisuuksista. Se haluttiin nähdä vapaana toiminnan kenttänä, vastakohtana palkkatyölle.

Kehitysehdotuksia vapaaehtoisten palkitsemiseen ei tullut esille. Tähän saattaa vaikuttaa vapaaehtoistyöntekijöiden vaatimaton asenne omaa tehtyä työtä kohtaan. Oman vapaaehtoistyön merkitystä ei välttämättä aina huomata, eikä sitä ainakaan haluta nostaa erityisesti esille. Suomalainen kulttuuri on varmasti osatekijä siihen, sillä monien on vaikeaa ottaa vastaan positiivista palautetta. Itsensä korostamista ja kehumista on suomalaisessa kulttuurissa pidetty negatiivise-

na ja ylimielisenä käytöksenä. Etenkin se korostuu vapaaehtoistyössä, koska sen toiminnan tarkoitus on tehdä asioita yhteisen tavoitteen eteen, ei itselle.

Aiemmin tehdyissä tutkimuksissa on tutkittu enemmän osallistumisen motiiveja kuin vapaaehtoistyön kuormittavuutta. Vapaaehtoistyön kuormittavuus tuli niissä esille vain alakappaleissa ja sivulauseissa. Itse kuormittavuuteen liittyviä tutkimuksia oli vaikea löytää. Vastuista ja lakipohjasta kerättyä tietoa löytyi jonkin verran. Ohjeistuksia ja oppaita oli kerätty lähinnä vaativan vapaaehtoistyön tueksi. Myös näissä oppaissa ja ohjeissa kävi ilmi, etteivät lait vapaaehtoistyöstä ole täysin yksiselitteisiä.

Yhteenvedona johtopäätöksistä voin todeta, että olen tyytyväinen sekä Webropol-kyselyn, että teemahaastatteluiden tuottamaan aineistoon. Webropol-kysely tuki suurelta osin teemahaastatteluiden tuloksia, vaikka se toi myös esiin muutamia eroavaisuuksia. Kokemattomuuteni kuitenkin heijastui joidenkin lisäkysymysten puuttumiseen.

Vapaaehtoiset kertoivat saavansa paljon vastuuta. Tästä huolimatta vapaaehtoiset eivät juurikaan kokeneet kuormittavuutta vapaaehtoistyössä. Syinä siihen mainittiin vapaaehtoistyön joustavuus, vaikutusmahdollisuudet toiminnassa, sekä yhdistyksen yhteisöllisyys. Vapaaehtoistyötä koskevista laeista tiedettiin jonkin verran. Vapaaehtoiset eivät kokeneet laajamittaista koulutusta lainsäädännöstä tarpeellisena. Varsinaisia kehitysehdotuksia kiitosiltoihin ei tullut, jonka vuoksi pohdin nykyistä toimintakulttuuria tukevia toimenpiteitä.

8.4 Jatkotutkimusaiheita

Opinnäytetyötä tehdessäni heräsi muutamia ajatuksia aiheista, joista olisi mahdollista tehdä joko projekti tai opinnäytetyö.

1. Projekti: Kiitosillan suunnittelu ja toteuttaminen vapaaehtoisille

Projektin aiheena voisi olla vapaaehtoisten kiitosillan suunnittelu ja toteuttaminen. Opiskelijan tulisi olla fasilitaattori, mahdollistaja, niin että vapaaehtoisia

osallistettaisiin tiiviisti mukaan suunnitteluun. Näin vapaaehtoiset saataisiin heti mukaan, jolloin toiminnasta tulisi heidän näköistään. Vapaaehtoisten palkitseminen on tärkeää, mutta sen suunnittelu ei kuitenkaan saisi viedä vapaaehtoisilta liikaa aikaa. Projektin aikana opiskelija voisi kirjata prosessin kulun sekä palautteet. Kirjallisen tuotoksen tavoitteena olisi se, että tulevaisuudessa kiitosiltojen suunnittelu helpottuisi ja valmista mallia voitaisiin hyödyntää pienin muutoksin.

2. Tutkimus vapaaehtoisuuden kulttuurisesta muutoksesta

Jyväskylän seudun Nuorisoseura täyttää muutaman vuoden päästä sata vuotta. Sen toiminta on monipuolista ja aktiivista. Opinnäytetyön tutkimuksen aiheena voisi olla vapaaehtoistyön kulttuurinen muutos. Onko yhteisöllisyys kadotettu ja kuuluuko se vain menneisyyteen? Voidaanko yhteisöllisyyttä elvyttää? Miten eri vaiheet suomalaisessa yhteiskunnassa ovat heijastuneet vapaaehtoistyöhön. Tutkimuksessa voisi suunnata katsetta myös tulevaan, sillä joidenkin arvioiden mukaan vanhojen perinteisten järjestöjen toiminta uhkaa loppua ja tilalle tulee kevytrakenteisia vapaaehtoisuusyhteisöjä. Millä keinoilla yhdistyksen toimintaa voitaisiin tukea tulevaisuudessa? Tutkimuksessa voitaisiin hyödyntää myös yhdistyksen toiminnassa pitkään olleita aktiivisia vapaaehtoisia, joiden ajatuksia voitaisiin tuoda esille opinnäytetyössä.

9 KEHITTÄMISIDEAT VAPAAEHTOISTYÖNTEKIJÖIDEN KIITOSILTOIHIN

Vapaaehtoistyöntekijät olivat tyytyväisiä yhdistykseltä saamaansa kiitokseen sekä positiiviseen palautteeseen. Eniten kiitosiltoihin toivottiin mukavaa yhdessä oloa ja mahdollisuutta jakaa kokemuksia. Toiveena oli myös kiitosiltojen säännöllisyys. Mikäli kiitosilta aiotaan järjestää kaikille yhdistyksen vapaaehtoisille, tulisi siitä ilmoittaa hyvissä ajoin. Niille vapaaehtoisille, jotka eivät pääse paikalle kiitosiltaan, voitaisiin suunnitella oma kiitos esimerkiksi kortin tai sähköpostin muodossa. Varsinaisia uusia kehitysehdotuksia vapaaehtoisten kiitosiltoihin ei tullut, joten keräsin kehitysehdotuksiin toimintakulttuuria tukevia toimenpiteitä.

Kehitysehdotuksina olenkin kirjannut sellaisia ehdotuksia, jotka tukevat jo nyt yhdistyksessä vallitsevaa positiivista yhteishenkeä ja tekemistä. Teemahaastattelussa tuli esille yhtenä kuormittavuutta vähentävänä tekijänä mielekäs tekeminen sekä yhteisöllisyys. Ehdotukseni tukisivat yhteisöllisyyttä sekä selkiyttäisivät vapaaehtoisten työnkuvaa huomioiden vapaaehtoisten vastuut ja velvollisuudet. Vapaaehtoisten työtehtävien selkeällä määrittelyllä voidaan myös helpottaa uusien vapaaehtoisten rekrytointia.

1. Yhteisöllisyyden ylläpitäminen ja vahvistaminen

Koska vapaaehtoistoiminta on ennen kaikkea ryhmässä työskentelyä, henkilöiden väliset kemiat ja toimintailmapiiri ovat sen keskiössä. Ymmärtämällä ja tukemalla ryhmädynamiikan rakenteita tuetaan samalla myös itse vapaaehtoistoimintaa. Ryhmän vahvuus syntyy yksittäisten ihmisten taidoista. Hyvin toimiva ryhmä tuottaa monipuolisia ja luovia ratkaisuja. Ryhmän toiminnan kannalta on tärkeää, että jokainen sen jäsen on sitoutunut toimintaan ja pyrkii omalla käytöksellään tukemaan ryhmän positiivista ilmapiiriä. (Karreinen, Halonen, Tennilä 2013, 62–63.)

Kaikille vapaaehtoistyöntekijöille järjestettävä kiitosilta yhdistäisi yhdistyksen jäseniä. Yhteisen illan aikana eri aikaan toimivilla vapaaehtoistyöntekijöillä olisi

mahdollisuus tutustua muihin toimintoihin ja jakaa kokemuksiaan. Koska toimintaa seurantalo Tapiolassa on aamusta iltaan, eivät eri toimikuntien vapaaehtoiset välttämättä näe toisiaan. Illan ohjelmassa voisi olla jokaisen toimikunnan lyhyt esittely siitä, mitä on meneillään toiminnassa, ja mitä on tulossa, sekä mihin kenties tarvittaisiin vielä lisäkäsiä. Illan aikana voitaisiin myös kirkastaa ajatusta siitä, että vapaaehtoistyötä tehdään yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Illan ohjatussa ohjelmassa voisi olla toimikuntia sekoittavia tehtäviä/ ohjelmaa.

Yhdistyksen vapaaehtoistyöntekijöiltä tuli myös toive tapahtuman säännöllisyydestä. Voitaisiinko yhteistä kiitosiltaa ankkuroida esimerkiksi yhdistyksen vuosittaiseen tapahtumaan kuten pikkujouluihin? Vai voitaisiinko luoda yhdistykselle kokonaan uusi vuosittainen traditio vapaaehtoisten kiittämiseen. Uusi tapahtuma voisi olla esimerkiksi keväällä Wappukarkelo Wapaaehtoisille, jonka ohjelma olisi kohdistettu erityisesti vapaaehtoistyöntekijöille.

2. Vapaaehtoistyötehtävien paketointi

Vapaaehtoistehtävien paketointi tarkoittaa sitä, että vapaaehtoistyötehtävät ovat suunniteltuja, määriteltyjä ja aikataulutettuja. Työtehtävien auki kirjoittamisella pyritään selkeyttämään vapaaehtoistyötä niin vanhoille kuin uusillekin aktiiveille. Vapaaehtoistyötehtävien paketointi voi viedä aluksi paljon aikaa, mutta kerran huolellisesti suunniteltuja kuvauksia tehtävistä voidaan hyödyntää helposti jatkossa. Kun tehtäväkuvaukset on tehty vapaaehtoisten näkökulmasta, se helpottaa myös uusien vapaaehtoisten rekrytointia toimintaan. (Karreinen ym. 2013, 9.)

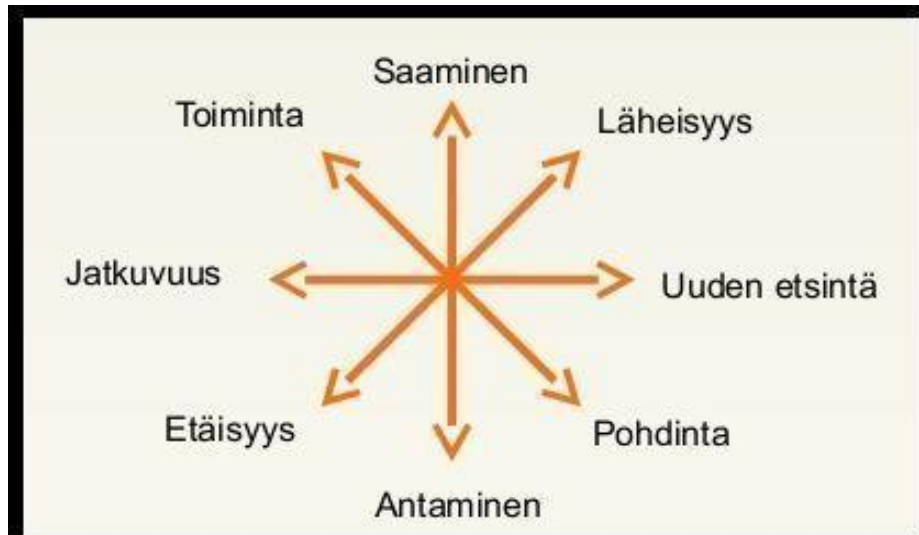
Tehtävien paketointi kannattaa aloittaa eniten kuormittavista ja vastuullisista tehtävistä, kuten esimerkiksi yhdistyksen hallituksen vastuutehtävistä. Pohdinnan arvoista olisi myös miettiä työtehtäviä vapaaehtoisille, joilla olisi halukkuutta osallistua toimintaan vain satunnaisesti. Näistä vapaaehtoisista voi tulla ajan myötä aktiivisia vapaaehtoistyöntekijöitä, jotka osallistuvat toimintaan säännöllisesti. (Karreinen ym. 2013, 10).

Vanhoille aktiiveille oman vapaaehtoistyötehtävän paketointi luo mahdollisuuden pohtia vanhoja toimintamalleja. Ovatko kaikki totutut toimintamallit edelleen

toimivia ja voidaanko vapaaehtoistyötä yksinkertaistaa. Samalla kun paketointia tehdään, toimikunta voi kirjata ylös sitä koskevia lakisäädöksiä. Paketoinnin yhteydessä lakiasiat tulisivat läpi käydyiksi, ilman että niitä korostetaan tarpeettomasti. Samalla varmistettaisiin, että kaikki asianosaiset saisivat tarvittavat tiedot vastuistaan ja velvollisuuksistaan. Vapaaehtoistyötehtävien paketoinnin yhteydessä voisi myös samalla tehdä kohdennetun riskikartoituksen. Riskikartoituksen tekeminen olisi erityisen tärkeää yhdistyksissä, joissa vapaaehtoiset tekevät vaativaa vapaaehtoistyötä. Porkan ja Myllymaan (2007, 10) mukaan riskikartoituksen tekeminen auttaa ennakoimaan riskejä sekä lisää vapaaehtoisten turvallisuutta.

Uusien aktiivien rekrytoinnissa tiivistetyt kuvaukset vapaaehtoistyötehtävistä selkeyttävät tehtäviä. Yhdistyksen kannattaisikin tarjota mahdollisimman monipuolisia tehtäviä, joista jokainen voisi valita itseään kiinnostavan ja sopivan työn. (Karreinen ym. 2013, 10–11.) Paketoinnin yhteydessä vapaaehtoistyötehtäviin määriteltäisiin myös, kuinka paljon aikaa se vie vapaaehtoiselta. Näin ollen jo hyvissä ajoin vapaaehtoinen voi valita vapaaehtoistyötehtävän vastamaan omaa elämäntilannettaan ja käytettävissä olevaa vapaa-aikaa. Määrittelemällä selkeästi vapaaehtoisen työtehtävät voidaan myös ennaltaehkäistä vapaaehtoistyön kuormittavuutta.

Vapaaehtoistyöntekijöillä on erilaisia syitä osallistua vapaaehtoistoimintaan. Näiden motiivien tunnistaminen auttaa niin uusien vapaaehtoisten rekrytoinnissa, kuin jo aktiivisten vapaaehtoisten sitouttamisessa. Vapaaehtoistyöntekijöiden toiveiden selvittämiseksi voidaan käyttää erilaisia menetelmiä. Yksi esimerkki on Anne Birgitta Pessin vapaaehtoistoiminnan timanttimali.

Anne Birgitta Pessin vapaaehtoistoiminnan timanttimalli (Karreinen 2014.)

Timanttimallassa vapaaehtoinen kuvittelee itsensä kuvion keskelle. Mitä tärkeämmäksi vapaaehtoinen kokee nuolen päässä olevan määreen, sitä lähemmäksi keskustaa hän piirtää pisteen janalle. Esimerkiksi jos vapaaehtoinen kokee toiminnassa tärkeäksi antamisen, piirtää hän pisteen janalle lähelle keskipistettä. Kun jokaiseen kohtaan on määritelty niiden tärkeys, viivat yhdistetään, jonka jälkeen timantti on valmis tulkittavaksi. Kaavion avulla vapaaehtoinen piirtää kuvaa siitä, millaiseen toimintaan hän haluaisi osallistua. Vapaaehtoistyötä organisoiva taho voi tutkia tuloksia ja sitä kautta tarjota vapaaehtoisen toiveita vastaavaa työtä.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari & Vastamäki Jaana 2010. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim.) 3.painos. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus.

Finnlex 2015. Arpajaislaki. Viitattu 20.4.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011047>

Finnlex 2015. Rikosrekisterilaki. Viitattu 18.2. 2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930770#P6>

Finnlex 2015. Työttömyysturvalaki. Viitattu 18.2.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20021290>

Finnlex 2015. Yhdistyslaki. Viitattu 11.3.2015
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19890503>.

Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla: Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Vantaa: Kansanvalistusseura.

Harju, Aaro 2010. Puheenvuoro kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudesta. Helsinki: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi.

Heikkilä, Tarja 2010. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2010. Tutkimus haastattelu. Teemahaastattelun historia ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Häkkinen, Veli-Matti (toim.) 2008. Huviksi ja hyödyksi. Keljon Nuorisoseura 1918-2008. Saarijärvi: Offset oy.

Jyväskylän seudun Nuorisoseura 2014a. Talousarvio vuodelle 2015.

Jyväskylän seudun Nuorisoseura 2014b. Toimintasuunnitelma vuodeksi 2015.

Kansalaisfoorumi 2015. Viitattu 27.2.2015

<http://www.kansalaisfoorumi.fi/index.php/keit%C3%A4-olemme/tietoa-toiminnastamme>.

Karreinen, Lari & Halonen, Maria & Tennilä, Meri 2013. 10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Vihreä sivistysliitto.

Karreinen, Lari 2014. Humanistisen ammattikorkeakoulun vapaaehtoisjohtaminen organisaatioissa 31.10.2014- diaesitys. Viitattu 24.4.2015.
<http://www.slideshare.net/LariKarreinen/vapaaehtoisten-rekrytointi-ja-motivointi-humak-vapaaehtoisten-johtaminen-organisaatioissa>

Koulutetut kokemusasiantuntijat ry 2015. Viitattu 4.3.2015.

<http://www.kokemusasiantuntija.fi/>

Laimio, Anne & Välimäki, Sari 2011. Vapaaehtoistoiminta kehittyä. Viitattu 24.2.2015

http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaskylawwwstructure/62412_Vapehttoim_KEHITTY.pdf.

Lampinen, Susanna 2015. Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry:n puheenjohtajan haastattelu 3.3.2015. Jyväskylä.

Loimu, Kari 2012. Yhdistystoiminnan käsikirja. Helsinki: Sanoma Pro oy.

Marjovuo, Ari 2014. Vapaaehtoistyön ytimessä. Järjestömuotoinen vapaaehtoistyö sosiaalisten representaatioiden näkökulmasta. Helsingin yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos. Väitöskirja, sosiaalipsykologia. Viitattu 24.4.2015.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/44979/marjovuo_v%C3%A4it%C3%B6skirja.pdf?sequence=1

Mykkänen-Hänninen, Riitta 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Niemi, Iris 2009. Eläkeläisten taloudellinen ja sosiaalinen aktiivisuus. Teoksessa Koistinen Pertti (toim.) Työn hiipuvat rajat. Tutkielmia palkkatyön, hoivan ja vapaaehtoistyön muuttuvista suhteista. Helsinki: Tilastokeskus.

Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino.

Oikeusrekisterikeskus 2014. Viitattu 20.3.2015.

(<http://www.oikeusrekisterikeskus.fi/fi/index/tiedotteet/2014/05/lakilastenkanssatoimivienvapaaehtoistenrikostaustanselvittamisestatulivoimaan1.5.2014.html>)

Peltosalmi, Juha & Hakkarainen, Tyyne & Londen Pia & Kiukas, Vertti & Särkelä Riitta 2014. Järjestöbarometri 2014. Helsinki: SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry.

Pessi, Anne Birgitta & Oravasaari, Tomi 2010. Kansalaistoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Viitattu 25.2.2015.

<http://www.kansalaisareena.fi/RAYraportti23.pdf>.

Pessi, Anne Birgitta & Saari, Juho 2008. Hyvä tahto. Auttamisen asenteet ja rakenteet Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Porkka, Suvi-Tuuli & Myllymaa, Tapio 2007. Riskien arviointi vapaaehtoistyössä. Opas yhdistyksille. Helsinki: SMS-tuotanto oy.

Ronkainen, Suvi & Pehkonen, Leila & Lindblom-Ylänne Sari & Paavilainen, Eija 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro.

Ruuskanen, Petri & Selander, Kirsikka & Anttila, Timo 2013. Palkkatyössä kolmannella sektorilla. Viitattu 23.4.2015.

https://www.tem.fi/files/37094/TEMjul_20_2013_web_27062013.pdf

Sademies, Jenni & Kostainen Aino 2014. Pääkaupunkiseudun kierrätyskeskus. Viitattu 23.2.2015.

http://www.kierratyskeskus.fi/files/7635/Vapaaehtoistyohon_liittyvat_lait_suomessa_VETY_verkko.pdf.

Sauri, Pekka 2013. Vapaaehtoisten uupumus. Teoksessa Meri Tennilä (toim.) 10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Vihreä sivistysliitto.

Sosiaali- ja Terveysministeriö 2014. Vapaaehtoistoiminnan etiikka- ETENEN kannanotto. Viitattu 23.2.2015.

http://www.etene.fi/c/document_library/get_file?folderId=703603&name=DLFE-6701.pdf

Suomen Nuorisoseurat ry 2015a. Viitattu 16.2.2015.

<http://www.nuorisoseurat.fi/nuorisoseuraliike/historia>.

Suomen Nuorisoseurat ry 2015b. Viitattu 16.2.2015.

<http://www.nuorisoseurat.fi/nuorisoseuraliike/suomen-nuorisoseurojen-liitto>.

Valli, Raine 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim.) 3.painos. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vehkalahti, Kimmo 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.

Vehkasalo, Veera & Kostiainen, Aino & Lilja, Hanna & Kaila, Katja & Londebrough, Sally & Sademies, Jenny & Nikodin, Joanna & Mantere, Noora & Ironta, Sanna.2014. Viitattu 23.2.2015.
http://www.kierratyskeskus.fi/files/8928/Onnistunut_vapaaehtoistoiminta_opas_VETY_0514web.pdf.

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Tammi.

Vilki, Päivi 2012. Ensi- ja turvakotien liitto ry:n vapaaehtoistyötä ja osallisuutta hankkeen käsikirjaan lainsäädäntö-osio. Viitattu 25.2.2015.
<http://ensijaturvakotienliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/31f3b8ffb8566ec42a7feae5631446a8/1425061402/application/pdf/3872000/Vapaaehtoistominnan%20lains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nt%C3%B6%2026.6.2012.pdf>.

LIITTEET

Liite 1. Vapaaehtoistyöntekijöiden työtehtävät yhdistyksessä

Yhdistyksen hallitus:

hallituksen puheenjohtaja

varapuheenjohtaja

sihteeri

hallituksen jäsenet

Puheenjohtaja ja sihteeri hoitavat henkilöstöhallintoa, muut hallituksen jäsenet osallistuvat päätöksenteon lisäksi erilaisiin tapahtumiin aina sovitun vastuualueen mukaisesti.

Talotoimikunta:

Vapaaehtoistyöntekijöiden vastuualueena on seurantalo Tapiolan remontointi ja kiinteistön puitteista huolehtiminen yhdessä palkatun kiinteistöhoitajan kanssa.

Tanssitoimikunta:

Tanssitoimikunnan vapaaehtoiset järjestävät iltapäivä- ja lauantaitansseja. Tanssit järjestetään yhteistyössä Jyväskylän eläkeliiton kanssa. Toimikunnan vapaaehtoiset vastaavat myös tapahtuman turvallisuudesta sekä mainostamisesta.

Lasten ja nuorten toiminta:

Vapaaehtoiset ovat ohjaamassa ja tukemassa kerhojen järjestämisessä. Lisäksi nuoret vapaaehtoiset ovat diskojen toteutuksessa mukana.

Vinttikerho:

Vinttikerhon vapaaehtoiset hoitavat erinäisiä järjestelyasioita seurantalo Tapiolassa.

Kahviotoiminta:

Vapaaehtoiset pitävät auki vuorotellen kahviota ja hoitavat mahdollisia ruokatarjoiluja eri tilaisuuksissa.

Bingotyöryhmä:

Vapaaehtoisten tehtävänä on toimia bingoisäntänä/ -emäntänä bingoilloissa. Lisäksi he toimivat bingotarkastajina sekä hoitavat kahviota.

Liite 2. Webropol-kysely

*Kysely Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry:n vapaaehtoistyöntekijöille***1. Sukupuolesi?**

- nainen
 mies

2. Ikäsi?

- 17
 18–29
 30–49
 50-

3. Kuinka usein osallistut yhdistykseenne vapaaehtoistoimintaan?

- viikoittain
 kuukausittain
 satunnaisesti

4. Arvioi kuinka monta tuntia/ valitsemasi ajanjakso käytät aikaasi vapaaehtoistyöhön? (Esim. 2h/vko)

5. Millaisia ovat vapaaehtoistyötehtäväsi? (voit valita myös useamman vaihtoehdon)

- hallinnolliset työt (esim. hallitustyöskentely)
 toistuvien ja säännöllisten tapahtumien järjestäminen (esim. tanssit)
 yksittäisten tapahtumien järjestämiseen osallistuminen
 joku muu, mikä?
-

6. Koetko saavasi vastuuta vapaaehtoistoiminnassa?

1 2 3

erittäin vähän ○ ○ ○ erittäin paljon

7. Vastaa seuraaviin kysymyksiin kyllä tai ei

Kyllä En

1. Oletko tietoinen vapaaehtoistyötä määrittävistä laeista?	☐	☐
2. Tiedätkö onko yhdistyksellänne vastuuvakuutusta?	☐	☐
3. Tiedätkö oletko vakuutettu tehdessäsi vapaaehtoistyötä?	☐	☐
4. Oletko tietoinen lakimuutoksesta, joka joissakin tapauksissa velvoittaa vapaaehtoistyöntekijää toimittamaan rikosrekisteriotteen?	☐	☐

8. Koetko tietäväsi tarpeeksi vapaaehtoistyöntekijöiden vastuista?

1 2 3 4 5

tiedän niistä vähän ○ ○ ○ ○ ○ tiedän niistä paljon

9. Koetko vapaaehtoistyön kuormittavana?

- en koskaan
- joskus
- usein
- erittäin usein

10. Mikä vapaaehtoistyössä tuntuu erityisen kuormittavalta?

11. Millaista toimintaa toivoisit vapaaehtoisten kiitosiltoihin ja virkistystapahtumiin?

Liite 3. Teemahaastattelukysymykset

1. Kuinka kauan olet ollut nuorisoseuran toiminnassa mukana? Vapaaehtoisena?
2. Millaisia ovat vapaaehtoistyötehtäväsi?
3. Miten koet vastuun vapaaehtoistyössä?
 - saatko tarpeeksi/liikaa vastuuta?
 - millaista vastuuta?
4. Millaisia vastuita ja velvollisuuksia liittyy vapaaehtoistyötehtäviisi, mistä "vastaat"?
 - onko sinulla määrättyjä/määriteltyjä velvollisuuksia vapaaehtoistyötehtävissä?
 - koetko tietäväsi tarpeeksi vastuista ja velvollisuuksistasi?
5. Tiedätkö laeista, jotka määrittävät vapaaehtoistyötä?
 - uskotko että muutkin vapaaehtoiset tietävät laeista?
 - näetkö koulutustarvetta näihin asioihin liittyen?
6. Onko vapaaehtoistyö mielestäsi kuormittavaa?
 - miksi on/miksi ei, miten voidaan vaikuttaa jatkossa (yhdistyksen puolesta? ohjeistus, koulutus? voivatko muut vapaaehtoiset vaikuttaa?)
 - kuormittaako annettu vastuu vai motivoiko?
7. Kehitysideoita vapaaehtoisten kiitosiltoihin ja virkistystapahtumiin?
 - Olisiko mahdollista järjestää kaikille vapaaehtoisille yhteiset? osallistuisivatko vapaaehtoiset?
 - koulutus, millaista?
 - toimintaa, millaista?